

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

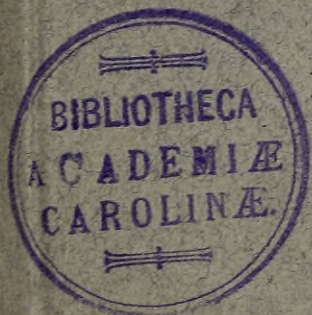
UPPSALA
UNIVERSITET

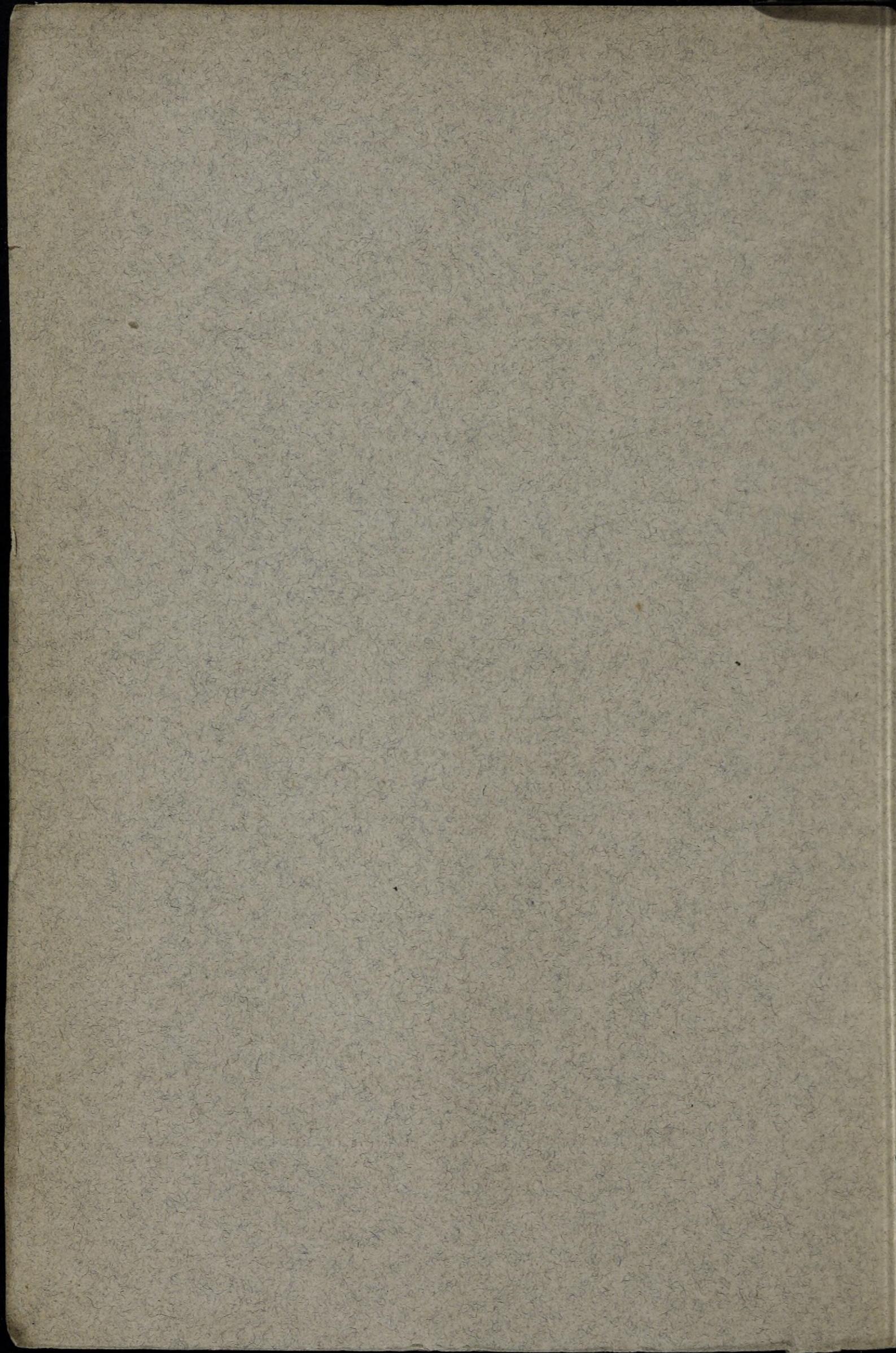
(Pr.) Kelt
L

STOCKHOLM,
NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION.

Pris: 50 öre.

TYRANNENS LÖN

BERÄTTELSE FRÅN JÖSSE ERIKSSONS DAGAR

AF

J. O. ÅBERG

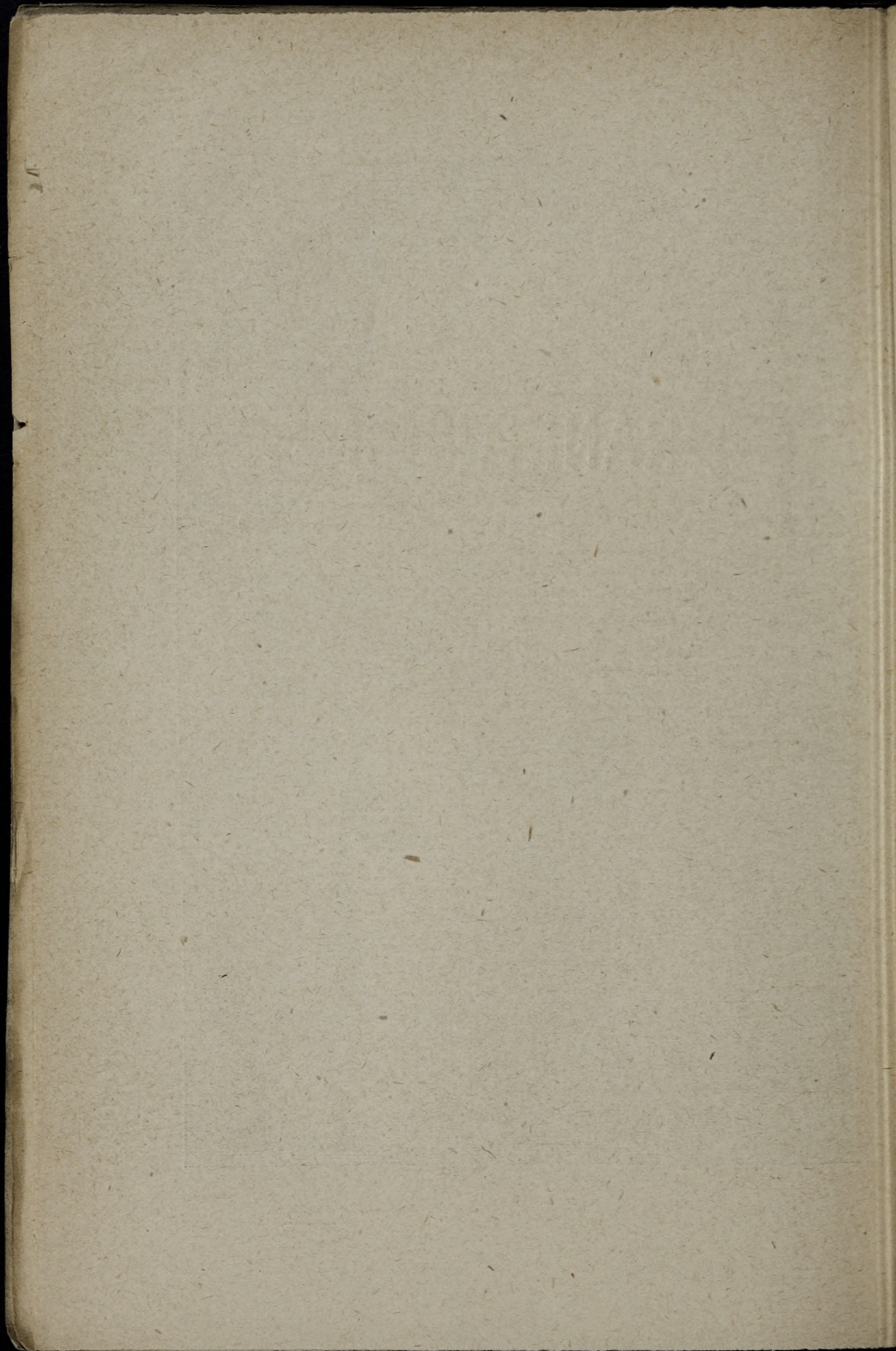
STOCKHOLM

NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION 1883

STOCKHOLM

TRYCKT HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1883.

1.

Våren hade kommit med sina ljumma vindar och gjutit nytt hopp i de af en lång vinter nedtyngda sinnena. Året 1425, då vår berättelse tager sin början, var ett stormigt år i Nordens häfder.

Den vällustige, utsväfvande och fege konung Erik XIII:e, drottning Margaretas efterträdare på den nordiska unionstronen, hade företagit en pilgrimsresa till det »heliga landet» och under denna tid förestod hans ädla och varmhjertade maka Filippa riksstyrelsen.

Under denna pilgrimsfärd råkade konung Erik ut för ett äfventyr, som kom att stå honom ganska dyrt åtminstone i pekuniert hänseende. Under det han en tid vistades i tyske kejsarens hof passade någon på och lät måla af honom, samt skickade derefter porträttet till sultanen i Damaskus.

Erik fortsatte sin färd och förklädde sig till »köpmansbetjent» från Venedig. Han framkom utan äfventyr till Jerusalem, förrättade der på öfligt sätt sin andakt vid Kristi graf och vände derefter hem, men blef under denna resa anhållen och kunde ej slippa lös med mindre än att han betalade en hög lösepenning till turkarne.

Under det han var borta på denna pilgrimsfärd och hans ädla människovänliga drottning Filippa regerade öfver de tre nordiska landen var det mera frid och lycka i Sverige än det någonsin varit under mer än en mansålder. Derfor prisar också historien denna godhertade qvinna och ställer henne bland de främsta i ledet bland de drottningar, som gjort något för sine undersåters lycka och trefnad.

Om man från Westerås följer den åt norr löpande

Svartån skall man efter ungefär en mils gång komma fram till den på åns vestra strand belägna byn Göksta. Men, för något mer än fyra och ett halft århundrade sedan fanns icke något, som tydde på en tillväxande plats. Något längre ifrån ån än Göksta nu är belägen låg vid tiden för denna berättelse en ganska betydlig gård, tillhörig den unge riddersmannen Erik Styffe. Göksta hette också denna egendom och har namnet sedermera, då gården småningom förföll och till slut så utplånades, att alls inga synliga minnen deraf nu finnas, öfvergått på byn. Namnet är således det enda minne, som vi ega kvar af Erik Styffes gård.

En ljum och vacker vårmorgon det ofvan nämnda året steg fru Inga Styffe, en ung och tjusande qvinna, ut på förstugubron tidigare än hon annars brukade göra.

Hennes ansigte hade också på de sista veckorna undergått en betydlig förändring. Från att under en lång tid ha varit sorgset och missmodigt, hade nu glädjen till en del tryckt sin stämpel på de vackra dragen, och det var med de mest förhoppningsfulla blickar hon såg utåt vägen, som lopp till Westerås, under det hon mumlade för sig sjelf:

»Undrar om han ska' komma i dag! Det är nu öfver en månad sedan freden slöts med de holsteinske grefvarne.»

Då hon uttalade de sista orden på denna mening fick hon plötsligt syn på den gamle trotjenare, som följt henne från föräldrahemmet och som gifvit ett heligt löfte på att aldrig lemna henne, tiderna måtte gestalta sig huru som helst.

»Kom hit, Björn», ropade hon för den skull med hög stämma. »Men skynda dig!»

Den gamle gråhårige trotjenaren närmade sig så fort han kunde, och den blick han kastade på sin herrskarinna, sade tydligt, att han för henne skulle vilja gifva tusen lif om han hade dem.

»Hur lät det i staden», sporde fru Inga Styffe vänligt. »Hörde du något om de från holsteinska kriget hemkomne?»

»Ja, nådiga fru, nog hörde jag det», svarade Björn och tog sig om skägget.

»Du hörde väl ingenting närmare om din husbonde?»

Det var med djup ängslan i tonen som fru Inga gjorde detta spørsmål.

»Jo, nog hörde jag det, men jag vet inte om jag tors uttala det», menade Björn och såg oroligt på sin herrskarinna.

Vid dessa ord från den gamle trotjenarens läppar bleknade fru Inga. Hon tog dock genast mod till sig och svarade:

»Tala du, Björn. Jag är nu stark nog att höra hvad du har att förkunna.»

Den gamle trotjenaren betänkte sig några minuter innan han medelade följande:

»Jag kom af en händelse att besöka värdshuset »Den enögde röfvaren». Der var mycket folk församladt mest likväl från kriget återvändande knektar. De talade vidt och bredt om hur olyckligt det gått för dem emot de holsteinske grefvarne och tillskrefvo oförbehållsamt konungen all skuld till det misslyckade fälttåget. Bland annat talade de om huru en mängd svenske riddersmän för sina sår skull hade varit tvungne att stanna qvar i Köpenhamn. Beskrifningen på desse riddersmän retade min nyfikenhet, så att jag började lyssna ännu mera uppmärksamt. Till slut kunde jag förstå att herr Erik också var med bland dem. Då förmådde jag ej hålla mig längre utan sporde rent ut om ej en riddersman, herr Erik Styffe, var med bland de sårade. På en lång stund fick jag ej något svar, men till slut sporde mig en gammal gråhårig knekt:

»Skulle han kanske vara hemma i den här trakten, eller hur?»

»Jo, från Göksta», svarade jag, glad öfver att den gamle ändteligen funnit ledningstråden. Sedan han derefter funderat en lång stund sade han att det inte kunde vara någon annan Erik Styffe som var qvar i Köpenhamn, och då jag noga beskref min husbondes utseende var den gamle knekten säker på, att han var den rätte. Under samtalet blefvo vi ännu närmare bekanta och snart flyttade knekten sig öfver till mig,

samt omtalade med hvilken stor tapperhet min ädle husbonde slagits i hvarenda batalj.»

Fru Inga, som under Björns berättelse lyftat hufvudet ännu högre, sporde derefter:

»Och hvar har han blifvit sårad? Visste den gamle knekten det?»

»Jag vet inte om jag töres omtala det för eder, nådiga fru!»

»Säg ut, gamle Björn.»

»Han har nästan förlorat sin venstra arm.»

Fru Inga suckade djupt när hon förnam denna underrättelse. Det tycktes henne bra tungt, att få sin man lemlästad tillbaka igen, men hon var dock en så pass förständig qvinna, att hon tänkte som så:

»Bättre dock att få honom hem igen med lifvet, än om han skulle vara död.» Högt sade hon:

»Om min herre och man kommer hem med båda armarne eller båda benen afskjutne skall han dock vara lika välkommen, men», fortfor hon och såg sig omkring, »hur annorlunda skall han inte nu finna sitt kära Göksta mot när han gick ut i kriget! Då var gården hans med boskap och åkerbruksredskap och nu är allt utpantadt af Jösse Eriksson. Tunga lott hvarför...»

Den ädla fru Ingrid fullbordade ej meningen. En djup suck höjde istället hennes bröst. För att lätta sitt beklämda hjerta ämnade hon just fortsätta med sina utgjutelser då gamle Björn, som i följd af sin höga ålder, och sin alltid visade trohet mot sitt husbondefolk hade rättighet att taga sig vissa friheter, inföll:

»Ni må tro, nådiga herrskarinna, att knektarne skrädde alls inte sina ord vid frågan om tillståndet här i landet och om det sätt, på hvilket konung Erik och hans fogdar plägade gå till väga. Isynnerhet fick Jösse Eriksson sina fiskar varma och det till och med under det att flere af hans spioner hörde på. Jag kände tydligt igen den skurken Jedvard då han gläntade på dörren till storstugan just medan knektarne höllo på med att nagelfara hans husbondes alla handlingar på det värsta. Jedvard drog sig dock genast till-

baka när han märkte alla de hotande blickar, som gåfvos honom.»

»Hörde han att knektarne talade om herr Erik Styffe?» sporde fru Inga med en ton af djup ängslan.

»Det kan jag inte med bestämdhet påstå, men nog var det just derunder som han stack in hufvudet.»

Fru Inga bleknade för andra gången. Hon sade dock ingenting, utan ämnade vända tillbaka in igen, då gamle Björn, som stadigt hållit sina blickar fästade på vesteråsvägen, utropade:

»Hvad kan det vara för ett tåg, som kommer der borta?»

»Kanske fogden och hans män», suckade fru Inga under det hon mot sin vilja darrade.

»Nej, nej, nådiga herrskarinna. Fogden kommer aldra helst till häst, men här finnes det vagnar med.»

En glad aning intog vid dessa Björns ord fru Ingas hjerta. I sällskap med sin gamle trotjenare skyndade hon ned till gårdsporten och väntade der med våldsamt klappande hjerta tågets ankomst.

En halftimme hade knappt hunnit gå till ända då fru Inga Styffe glädjedrucken slöt sin från den holsteinska grefvefejden hemkomne man till sitt bröst.

2.

Arg och i högsta grad uppretad gick fogden öfver Vestmanland och Dalarne, Jösse Eriksson, en infödd dansk man af ett häftigt, äregirigt och på samma gång hämndgirigt lynne, fram och tillbaka i stora salen på Westerås slott. De tunga och klumpiga stegen gåfvo ett obehagligt genljud i det stora rummet och detta genljud ökades ännu mera genom de svordomar, som tidt och ofta banade sig väg öfver fogdens läppar.

Det märktes tydligt att han icke erhållit välkomna underrättelser. När tanken på dem trängde sig på honom med större makt sprang han omkring salen ej olik ett retadt vilddjur i sin bur, och hvad

som då kom honom i vägen slog han sönder eller på något annat sätt gjorde detsamma skada.

Slutligen stannade han midt på golfvet, stampade i detsamma några gånger och röt fram dessa ord:

»Jedvard, din skurk, hvar håller du hus? Hvarför kommer du inte fram när jag befäller?»

Från ett af de djupa fönstren hördes i detsamma en mer och mer tilltagande prassling och snart stod den kallade, en puckelryggig mansperson med eldrödt borstlikt hår och vidriga anletsdrag, i hvilka den äckligaste cynism tydligt stod att läsa, framför Jösse. De krypande djuriska åtbörder, under hvilka den puckelryggige nalkades sin husbonde, tillkännagåfvo tydligt, att han redan sjunkit så djupt, som en menniska kan sjunka.

»Eländige, skabbige hund», röt Jösse Eriksson och sparkade till Jedvard, så att denne med ett klagande tjut for långt utåt golfvet, »hvarför kommer du inte fram på min kallelse?»

»Du behöfde ju inte kalla mer än en gång», svarade Jedvard och reste sig upp, samt betraktade fogden med gnistrande blickar. Den behandling han rönt var redan glömd, ty sådant var nära nog hvardagsmat för honom.

Fogden såg visserligen dessa blickar, men brydde sig likväl icke om dem. I stället sade han med något lugnare tonfall:

»Berätta om igen uppträdet på 'Den enögde röfvaren' för några dagar sedan.»

Jedvard, som en längre tid varit van vid Jösse Erikssons öfvermod, och som icke var en enda bit bättre än denne när han kunde komma åt att gifva sina onda lidelser fritt spelrum, blinkade småslugt med ögonen under det han förberedde fogden på hvad som komma skulle med dessa ord:

»Jo jo du, nu kommer snart ditt välde här att få knäcken, det är lika säkert som en messa öfver en rik man.»

Den ton, med hvilken dessa ord uttalades kom fogden att ordentligt hoppa till.

»Hvad är det du pratar för smörja», skrek han

under det han darrade af vrede, »jag har befallt dig att redogöra för hvad du hört på värdshuset, och inte att prata om saker, dem du inte begriper. Hvad packet angår, så sköter jag det sjelf. Tala nu, men akta dig för att blanda in saker, som inte höra hit.»

Under det Jösse Eriksson gaf Jedvard denna uppsträckning gjorde den rödhåriga ett par slag fram öfver golvet. Då Jösse slutat stod han åter framför honom.

»Det gäser i sinnena ska' jag allvarligt berätta dig, Jösse Eriksson »

»Detta hör inte hit. Gäsningen ska' jag nog få att lägga sig. Hur gick det till på värdshuset?»

»Det var alldeles fullproppadt med från holsteinska kriget hemkomne knektar.»

»Ja, det vet jag också, men jag vill höra hvad de hade att förkunna.»

»De smädade det närvarande tillståndet och skrädde minsann inte sina ord.»

»Nå-å, vidare?»

»Så hade de alla möjliga skällsord åt kungen.»

»Godt. Vidare!»

»Och äfven du fick sitta emellan.»

»Kunde tro det», inföll Jösse Eriksson under det han våldsamt bet sig i läpparne. »Nå, hvad tyckte de om det nuvarande tillståndet?»

»Att det var jemmerligt förstås, och deri...»

»Och om kungen», afbröt fogden hotande.

»Om kungen», repeterade Jedvard liksom hade han glömt hvad det var frågan om.

»Ja, hvad sade knektarne om kungen?»

»En riktig fegling sade de att han är. Sällan var han med i striderne, och det sätt på hvilket han behandlade riddaren Abraham Brodersson kunde de inte nog klandra. De menade på, att om herr Abraham inte kunde intaga det slott, som kungen befallt honom att göra, så var det inte hans, utan kungens egen skuld, ty han hade inte lemnat tillräckligt med folk.»

»Hvad hade knektarne med kungens och riddarens affär», skrek Jösse Eriksson uppretad.

»Ja, så tyckte också jag, men hvad kunde jag

säga», menade Jedvard och antog mine af en oskyldig. »Rätt så att jag höll mig på afstånd, var det nära att jag ändock kommit rätt illa ut.»

»Hur så», menade fogden.

»Jo du vet nog, att jag efter bästa förmåga lyder din uppmaning att spionera då jag är ute. Så gjorde jag äfven nu. Midt ibland knektarne upptäckte jag då Björn, fru Inga Styffes gamle tjänare. Af en händelse eller kanske just därför att jag har så god hörsel, kunde jag förnimma, att Björn sporde en af de hemkomne efter fru Ingas man. Vidare fick jag veta att han då för tillfället låg sjuk i Köpenhamn. I går spanade jag ut att han kommit hem för något mer än en vecka sedan. Naturligtvis gick jag så nära de samtalande jag kunde, men hade den olyckan att bli upptäckt af Björn. Först lyckades det likväl mig att få höra hvad han och hans husbondefolk tänker om dig, Jösse Eriksson, och det är sannerligen ej vackra saker ska' ...»

»Hvad är det då för saker», inföll konung Eriks tyranniske fogde och hoppade till.

»Jo, enligt Björns åsigt är ingen i hela landet så hatad som du; ingen så feg, grym, nedrig, djurisk och ...»

»Håll der», röt fogden. »Hörde du säkert, att de sade så?»

»Ja, vid min själs salighet!»

»Din själs salighet», utbrast Jösse Eriksson föraktligt, »den vill jag inte gifva någonting för.»

»Nå, så vid min heder då!»

»Den är lika mycket, om ej mindre värd. Men vill du svära vid din skurkaktighet, då skall jag tro dig!»

»Du är lika stor skurk som jag, om ej större», tänkte Jedvard för sig sjelf. Högt sade han. »Nåväl, jag svär vid den, att jag talar sanning.»

Då Jedvard uttalat sista ordet började Jösse Eriksson att ånyo mäta golfvat med stora steg. Slutligen stannade han åter framför den rödhårige och sade:

»Hvad hände sedan?»

»Jo, Björn fick syn på mig och då skrek han genast så att det hördes af alla knektarne:

»Der står Jösse Erikssons rödhåriga spion, kasta ut den skurken». Och hade jag inte skyndat mig undan så fort, skulle jag säkerligen blifvit ihjelslagen. Då jag var i dörren skrek Björn: Säg till qvinnoplågaren Jösse Eriksson, att det finnes många pilar hväsade för honom.»

»Nu», tänkte Jedvard derefter för sig sjelf, »nu har jag styrt till det bra åt den högmodige Björn. Hvad gör det att inte ett enda ord är sannt i hvad jag nu sagt, jag får ändock hämnd på honom och det är hufvudsaken.»

Jösse Erikssons grymma ansigte hade blifvit ännu mera vedervärdigt under det Jedvard talade. När denne slutade sade fogden under det ett iskallt hån lekte kring hans läppar:

»Du nämnde att Erik Styffe skulle vara hemkommen. Var det inte så?»

»Jo, för ungefär en vecka sedan».

»Nåväl, tag då i morgon tio knektar med dig och rid till Göksta. Der helsar du ifrån mig och afkräver ytterligare en lika stor skatt som gården är värd».

»Men om han inte har penningar», invände Jedvard.

»Då för du honom med dig. Jag vill se om inte hålorna här nere ska' kunna spåka dylike högmodige riddare.»

»Bra, bra», mumlade Jedvard för sig sjelf, under det han skyndade ned på gården för att välja ut sitt folk. »Ta'r jag husbonden, så ta'r jag också tjenaren, det är säkert.»

3.

Fru Ingas glädje öfver att ha fått hem sin man var obeskriflig, ty det var länge, som hon hade måst umbära hans sällskap. Väl fördystrades denna glädje i ej så ringa grad genom mannens sjuklighet, men när denna dag efter dag gaf med sig och den sårade ar-

men blef småningom bättre, hoppades den ömhjertade qvinnan att det icke skulle dröja många veckor förrän han blefve helt och hållet återställd.

Då Erik Styffe, som i likhet med andra svenske adelsmän hade varit tvungen till att utrusta häst och ryttare och dessutom sjelf gick ut i fejden, lemnade sin gård var den i ett blomstrande skick. När han nu hemkom fann han, såsom vi förut omnämndt, gården och dess inventarier utpantade af Jösse Eriksson för att öka de krigsgärder, som Erik XIII alltjemt behöfde.

Det var naturligtvis med harm och grämelse som han af sin maka fick underrättelse icke blott om Jösse Erikssons beteende mot honom, utan äfven om hans råa framfart bland allmogen.

»Ja, det är sannt att han i somras lät gripa fyra hafvande qvinnor och spänna dem för sina hölass», sade fru Inga, då hon en mild och ljum afton satt tillsammans med sin man utanför byggnadens hufvudingång. »Och inte nog dermed! Männen lät han spänna för plogarne och ganska ofta har man på landsvägarne funnit menniskor bokstafligen piskade till döds af hans kreatur.»

»Och för en kung, som underhåller dylika usla kreatur ska' svenska folket inte blott offra sin egen- dom, utan äfven sitt lif», utbrast Erik Styffe under det han vredgad knöt händerne.

»Ja, hvad är att göra, då ingen finnes, som vågar uppsätta folket emot tyrannerne», sade fru Inga.

Herr Erik måste, hur mycket det än kostade på honom, gifva sin hustru rätt. Sedan han en stund tänkt öfver huru han nu skulle ställa det med sitt jordbruk, som i brist på dragare och redskap hade måst ligga nere, sade han:

»Och hvad har kung Erik vunnit genom sin tvist med de holsteinske grefvarne! Rakt ingenting annat än anseende för att vara en såsom härförare fullkomligt oduglig person och...»

»En ryttarskara nalkas der borta», inföll i det samma fru Inga och slöt sig bäfvande intill sin man.

Herr Erik betraktade ryttarne noga en stund och sade derefter:

»Det tycks vara af Jösse Erikssons folk om ej mina ögon bedraga mig.»

»Heliga Guds moder, då är något nytt anslag på färde mot oss», utbrast fru Inga, ännu mera bäfvande.

»Tror du det?»

»Ja, tyrannen sänder aldrig så mycket folk utan att han har någon ond afsigt dermed. Låtom oss gå in.»

»Nej, vi skola invänta dem här», svarade Erik Styffe modigt. »Mitt samvete är rent och då fruktar jag ingenting.»

»Hvad bryr sig Jösse Eriksson om ett rent samvete», inföll den ädla makan föraktligt. »Det betyder ingenting för honom.»

Jedvard anlände straxt derefter till gården och red utan krus med sitt folk rakt fram till Erik.

»Jösse Erikson låter helsa dig med, att du genast skall erlægga gårdens värde i reda penningar i och för krigsgårdernas betalande.»

Fru Inga stödde sig vacklande mot dörrposten. Erik Styffe, som icke ville låta fogdens kreatur se den blekhet, som for öfver hans anlete, vände sig bort för några minuter. Då han åter blifvit herre öfver sig sjelf sade han:

»Alla de reda penningar som jag egde före krigets utbrott hafven I tagit. Medan jag var ute i fejden hafven I pantat ut min gård, fört bort dess dragare och sålt alla åkerbruksredskapen och nu kommen I åter och fordren penningar.»

»Ja, ty sådana behöfvas», svarade Jedvard i hånfull ton under det han såg sig omkring om han till äfventyrs icke skulle få sigte på Björn. Denne var dock borta i ett ärende åt husbonden.

»Tager du detta prejeri af dig sjelf», sporde rid-
dar Erik och mätte Jedvard från topp till tå. Den puckelryggige rödhårige tjenaren var också något värd att se på.

I stället för muntligt svar ryckte Jedvard upp

ett papper ur bröstfickan och kastade det på marken framför Erik Syffes fötter under det han gäckande utbrast:

»Der har du befallningen!»

Riddar Erik gaf den puckelryggige rödhåringen en blick, ur hvilken det djupaste förakt framljungade. Utan att vidare bevärdiga fogdetjenaren med ett enda ord tog han sin maka under armen och gjorde sig beredd att gå in i huset.

»Jaså, du aktar så mycket en skrifvelse från konungens fogde, att du ej ens vårdar dig om att taga upp den!» skrek Jedvard ursinnigt.

Icke heller detta tal besvarade Erik Styffe. Just som han var i dörren och ämnade träda in, skrek Jedvard för andra gången:

»Fogdens skrifvelse får ligga för din räkning, men har du ej tills i morgon läst den och uppfyllt hvad der står, kommer det att gå dig illa.»

Med dessa ord red han hänskrattande bort med sitt folk för att delgifva andre olycklige Jösse Erikssons befallningar.

Den natt, som nu kom var för de båda makarne på Göksta långt ifrån angenäm. Jösse Erikssons skrifvelse hade blifvit upptagen så snart hans kreatur försvunnit. Af den inhemtades att fogden i reda penningar fordrade fulla värdet af Göksta, och detta hade han på en höft upptagit så högt, att Erik Styffe bleknade.

»Han fordrar mer än två gånger till så mycket som gården är värd», sade herr Erik suckande, »och äfven om han nöjde sig med dess verkliga värde, skulle jag inte nu kunna erlægga det i klingande mynt.»

»Förtrösta på Gud, han ska' nog hjälpa oss», sade hans ädla maka ömt.

Herr Erik suckade sjelf så djupt som om han burit världens alla synder på sitt bröst. Hvar han än blickade såg han ingenting annat än mörker omkring sig. Lifvet kändes honom nu betydligt mycket tyngre än då han låg sjuk och hopplöst öfvergifven på slagfälten i södra Jutland.

Dagen efter kom Jedvard tillbaka. Herr Erik hade icke velat lyda sin hustrus vink om att resa bort till en tid, utan mötte som en man Jösse Erikssons utskickade.

»Nå», sade Jedvard med samma hånfulla stämma som förut, »hvad svar får jag.»

»Gården är ju uppskattad till ett värde, som den aldrig egt och aldrig kan få så länge den inte är större.»

»Hvad har jag med den saken att göra. Jag ska ha penningar, såsom befaldt är, eller...»

»Eller», eftersade herr Erik och såg Jedvard skarpt i ögonen. »Säg ut du och frukta ingenting.»

»Ha, ha, ha! Skulle jag frukta dig! Hör nu, Jösse Erikssons befallning är att du genast erlägger den fordrade penningsumman eller följer mig.»

Vid dessa ord hördes ett anskri inifrån huset. Det kom från Erik Styffes hustru, som bakom dörren hört allt.

»Nåväl, jag följer dig», sade herr Erik med beslutsam fastän dof röst. »Jag följer godvilligt.»

Med dessa ord vände han sig om för att taga afsked af sin unga hustru, men knektarne drefvo genast sina hästar i hans väg och hindrade honom från att framkomma.

»Hvad nu», utbrast herr Erik under det hans blickar glödde af harm, »neken I mig att taga afsked af min hustru.»

»Ja», svarade Jedvard hårdhertadt. »När du betalt lösepenningen får du träffa henne.»

»Är detta också fogdens befallning?»

»Ja.»

Herr Erik svarade ingenting, men i den blick han gaf sin olyckliga hustru, som till och med hotades af de råde knektarne med döden om hon ej skyndade in i huset igen, låg ett sorgligt och långt afsked. Jösse Erikssons kreatur rördes icke deraf, utan togo kallblodigt Erik Styffe emellan sig och redo bort i sporrsträck.

Så länge fru Inga kunde se den minsta skymt af sin olycklige man stod hon qvar på förstugubron.

Men då han helt och hållet försvann föll hon med ett hjertslitande skri ned på bron.

Gamle Björn, som nogsammt fruktade att Jedvard skulle föra också honom till Westerås, eftersom de förut varit i handgemäng med hvarandra, hade vid fogdefolkets andra ankomst gömt sig i stallet. Då han nu hörde det anskri, som fru Inga uppgaf och såg henne falla omkull skyndade han till och bar in henne.

4.

»Jaså, han förmådde inte betala», utbrast Jösse Eriksson der han stod på Westerås slottstrappa och såg Jedvard komma tillbaka med Erik Styffe. »Nå, jag ska' väl tvinga honom att göra det, jag.»

»Nu begär du orimligheter, Jösse Eriksson», svarade herr Erik och trädde manligt fram mot konung Eriks fogde. »Om någon befallde dig att vid äfventyr af lifvets förlust taga ned solen skulle det vara omöjligt för dig. Lika omöjligt är det för mig att nu betala det dubbla värde du åsatt gården. Var nu mensklig och låt mig vända tillbaka för att arbeta i min jord, så vill jag försöka att betala hvad du begär. Kan jag ej det inom en viss tid, nåväl må du då föra mig i häktelse.»

Denna billiga begäran afhöordes af Jösse Eriksson under det ett grymt hånleende spelade kring hans läppar. Att begära mensklighet af detta odjur i meniskogestalt var en större omöjlighet än att bedja tigern släppa sitt byte sedan han luktat blod.

»Nu kryper du inför mig som en mask», sade Jösse Eriksson ilsket, »men när du gick ut i kriget var du annorlunda.»

»Jag har aldrig krupit inför dig och kommer heller aldrig att göra det», svarade Erik Styffe stolt. »Gör med mig hvad du vill.»

»Ned i de understa källrarne med honom», skrek Jösse Eriksson. »Han kommer vid alla afgrundens makter inte derifrån förr, än lösepenningen är erlagd.»

Erik Styffe svarade icke ett enda ord, men på ryckningarne i hans anletsdrag kunde man se att hans inre var i starkt uppror.

»Du, Jedvard, ska' bli hans vaktare», fortfor Jösse Eriksson och gaf den puckelryggige en förstulen lömsk blick.

»Ja, du kan fullkomligt lita på mig», sade Jedvard och han tillade med skarp tornvigt på dessa sista ord: *»var säker på att jag ska' behandla honom efter förtjenst.»*

Den källare, i hvilken Erik Styffe kastades ned, var knappt mer än tre alnar i fyrkant samt ungefär en half aln högre. Den var belägen under en af slottets flyglar och hade längst uppe vid taket ett litet rundt hål, hvarigenom Svartån vid högt vattenstånd stänkte in sina vågor.

Att det fördenskull var förenadt med fara för den redan då sjuke mannen att vistas der var naturligt. Han hade icke heller varit der många dagar förrän den mer än halfläkta armen började värka.

En usel halmbädd var det läger denne svenske riddersman hade att hvila på. En grumlig och illasmakande soppa jemte skämdt kött och några brödbitar, hårda som flinta, utgjorde hans måltider.

Den styrka han börjat återfå försvann med hvarje dag och han började redan uträkna hur lång tid han skulle kunna uthärda.

Hvad som mest smärtade honom var likväl skiljmessan från den älskade hustrun. Under stridsbullret hade denna saknad känts honom mindre tung. Han visste ju att om han hemkom med lifvet skulle han få återse henne, det dyrbaraste han egde på jorden.

Detta hade också händt, men huru kort var icke den glädjen! Ånyo ryckt ifrån henne på ett brutalt och hänsynslöst sätt, såg han nu allt i mörker omkring sig. Han var många gånger nära att förtvifla, men tröstade sig hvarje gång med att det nog skulle bli bättre.

Det värsta af allt var den oförskämda behandling han rönt af Jedvard. Många gånger hade han begärt att hans hustru skulle åtminstone en gång i

veckan få besöka honom, men alltid erhållit nekande svar.

»Nå, så låt mig då en gång få tala med fogden», bad den olycklige, som hyste det hoppet, att han skulle kunna beveka Jösse Eriksson.

»Hvad skulle det tjena till», utbrast Jedvard hånfullt. »Fogden har svurit på att du, Erik Styffe, inte kommer härifrån förr, än du tillfyllest betalt hvad han fordrar.»

»Men så kan han väl inte neka mig att få min sjuka arm omsedd», inföll herr Erik.

»Är du sjuk i den då?» sporde Jedvard med hånfull stämma, i det han slängde igen dörren häftigt efter sig. »Det var skräp att du inte kan uthärda här endast några dagar.»

Erik Styffes harm och förtviflan öfver detta hånfulla beteende gaf sig luft i häftiga utbrott af vrede, men ingen klagan kom öfver hans läppar.

Härefter låg han i nästan medvetslöst tillstånd under ett par dagars tid. När han ändteligen vaknade till sans stodo Jedvard, som något litet fuskade i läkarekonsten, jemte två af fogdens tjenare bredvid hans läger.

»Upp med armen», befalde Jedvard. »Här ska' du få salva till den».

Erik Styffe försökte att åtlyda befallningen, men fåfängt. Han kunde icke lyfta armen ett tum från bädden.

Utan att bekymra sig om sjuklingens jemmerrop tog Jedvard häftigt tag i armen och upplyfte den. Medan de öfrige tjänarne höllo fast densamma ref Jedvard bort kläderne och anlade en usel förbindning samt en salva, den han påstod snart skulle göra helsofsam verkan. Derefter lemnade fogdetjänarne åter den olycklige i samma beklagansvärda belägenhet.

En dag hade Björn smugit sig in till staden för att söka utforska huru det stod till med herr Erik

Styffe. Fram till slottet vågade han likväl icke nal-
kas, ty detta skulle vara detsamma som död eller fån-
genskap, om Jedvard finge syn på honom.

I stället begaf han sig vid skymningens inbry-
tande till värdshuset »Den enögde röfvaren».

Han inträdde försigtigt i det minsta rummet,
dit sällan någon utom värdens bekanta hade tillträde.
Mäster Göran, egaren till värdshuset, var till sinne-
laget en äkta svensk, men förstod sig så väl på att
rätta sig äfven efter danskarnes fordringar, att de
alls icke visste hvar de hade honom.

Då Björn, som var gammal god vän med Göran,
smög sig fram längs gårdens ena plank, hade mäster
Göran blifvit honom varse. Han gick derföre ut
och vinkade in Erik Styffes tjenare i den lilla kam-
maren.

Mellan de båda vännerna utspann sig härefter föl-
jande samtal.

»Nå, Björn, hur står det till med den ädla och
olyckliga fru Inga?»

»Åh, det är jemt ömkligt. Hon får ingen ro
hvarken natt eller dag, och gråter gör hon som ett
barn.»

»Stackars menniska», sade mäster Göran medlid-
samt. »Jo jo, de som råka i Jösse Erikssons klor, de
veta nog att de må.»

»Tyst för alla helgons skull», utbrast Björn. »Tänk
om fogden har några spioner der ute.»

»Der finnes inte ens en katt. Vi kunna samspråka
utan att behöfva frukta något.»

Sedan mäster Göran derefter hemtat två stänkor
fulla med öl återtogs samtalet.

»Nå», sade Björn, »har du sport något om ridda-
ren ännu?»

»Nej. Jag har nog försökt, men de kanaljerna ä'
inte så medelsamma nu. Den rödhåriga skurken Jed-
vard kommer inte heller hit så ofta.»

»Såå, hvar kan han då hålla hus, manne?»

»Ja, fråga inte mig derom. Jag vet rakt ingen-
ting, det kan jag försäkra dig. Men har inte Jösse
varit i edra trakter nyligen?»

»Nej, inte hvad jag vet.»

»Då har jag bättre reda på den saken än du», svarade mäster Göran småleende.

»Du! Hur så! Det måste du berätta mig.»

»Genast, bara jag får titta ut i stora rummet ett slag. Jag tyckte att det var någon som kom.»

»Nå, fick du gäster?» sporde Björn då mäster vände tillbaka.

»Nej. Hör nu på, ska' du få höra.»

»Det är väl ingen lång historia», inföll Björn och skrufvade sig orolig på stolen.

»Nej, inte särdeles. Men som jag ser att du har brådtom, så är det bäst att gömma den till en annan gång.»

»Nej för all del», utbrast Erik Styffes gamle tro-tjenare. »Berätta du! Bara jag är hemma till midnatt, så...»

»Hör på då», afbröt mäster Göran. »I förgår var Jösse Eriksson sjelf i Snetomta för att mäta ut ogulden skatt af Anders Larsson. Den fattige stackaren kunde naturligtvis inte betala och detta förtröt till den grad den girige fogden, att han tog både Anders och hans tre barn och spände dem för en vagn, på hvilken han uppstaplat den stackars bondens hela bo-hag. Och sålunda måste de nu sjelfva draga sin egen-dom in till slottet. Jag trodde att Jösse Eriksson skulle göra en påhelsning på Göksta.»

»Nej, det gjorde han inte», svarade Björn, »men nog få vi väl besök af honom en vacker dag.»

»Ja, det torde nog hända... nu gick det i dörren igen... kryp under soffan! Jag hör att det är fogdens folk!»

Inom en handvändning låg Björn under soffan, der han visserligen var rätt godt skyddad, men der han hade det så trångt, att han endast med svårighet kunde andas.

»Hit med öl, mäster Göran!» skreko fogdens krea-tur och raglade in i det lilla rummet, hvilket Göran icke vågat stänga till för att ej väcka misstankar.

»Ja, mycket öl och godt öl», utbrast en stämma, som Björn till sin stora häpnad igenkände såsom Jed-

wards. »Här ska' festas i afton eftersom fogden också har kalas på slottet.»

»Jaså, har han det, Gud bevare hans dyrbara lif», inföll mäster Göran. »Törs jag fråga efter orsaken härtill!»

»Hans vackra dotter fyller i dag sexton år», svarade Jedvard. »Den flickan är värd mycket guld, hon!»

»Men alltid rakar hon en svensk näsa förbi», inföll en annan af tjenarne.

»Ja», menade Jedvard, »jag säger alldeles som fogden, jag, det kan ni vara säkre på!»

»Hvad säger han, hvad säger han?» ropade flere röster stormande om hvarandra.

»Hit med öl först! Tro ni att jag kan prata när tungan nästan klibbar vid gommen.»

Sedan Jedvard fått sitt öl och tagit ett par djupa klunkar ur stånkan sade han:

»Jo, fogdens önskan är att hela det svenska paket egde en enda nacke så att han i ett enda tag finge hugga af den!»

Björn kunde icke, hur modig han än var, återhålla en rysning der han låg i sitt trånga gömställe.

»Ha, ha, ha! Bra, bra!» ropade fogdetjenarne om hvarandra och en af dem inföll:

»Den Jösse Eriksson han är då makalös! Ingen kan som han qväsa till svenskarne.»

»Nej, därför åtnjuter han också kung Eriks hela förtroende, och jag har fogdens, jag», svarade Jedvard och såg sig omkring med en blick, som betydde så mycket som:

»Nu veta ni hvad ni ha att iakttaga i edert uppförande mot mig.»

»Men», inföll en annan och satte stånkan ned på bordet igen så hårdt att den höll på att brista i fogningarne, »när du nämnde kung Erik, den alla helgon förläne ett långt lif och en lyckosam regering, så kommer jag att tänka på att vi ha en fånge, som också heter Erik och...»

»Jaså, du menar Erik Styffe», afbröt Jedvard hastigt.

Nu var det Björns tur att ännu mera skärpa örhinnorna.

»Ja, just han. Hur är det med honom?»

»Snart slut hoppas jag», svarade Jedvard med en ton, som förskräckte Björn ännu mera än hans förra tal om svenska folkets enda nacke.

»Men, det var ju inte så länge sedan den stackarn kom i fängelse», inföll mäster Göran.

»Sannt nog», menade Jedvard. »Hans venstra arm var dock redan skadad, och af fängelseluften har den blifvit ännu värre. Ja ja», fortfor den rödhåriga hänfullt skrattande, »nog måste jag taga på mitt samvete att jag till en del är orsaken till att det gått så med honom. Men, vid alla helgon, man kan väl inte bittida och sent springa dit ned i de sataniska hålorna och se efter dem, som ligga der! Bara jag sticker näsan dit ned, så håller jag på att bli sjuk. För resten gör det rakt ingenting om han skulle stryka med. Han har ju rakt ingenting att betala utskylderne med, så att . . . men vi sitta här bara och törsta, och dricka ingenting. Skål för kung Erik!»

»Och skål för Jösse Eriksson!»

»Död åt svensken!»

»Ja, död åt svensken!»

Gamle Björns sorg öfver den älskade husbondens olycka och hans förbittring öfver Jedwards fräcka tal låter knappast beskrifva sig. Hade han icke haft fru Inga att tänka på skulle han nog smugit sig fram och lärt de öfvermodige fogdetjenarne att yttra sig med mera aktning om de svenske armarne.

Men nu måste han ligga stilla der han befann sig och till på köpet se efter att han icke blef upptäckt. På mäster Görans tystlåtenhet kunde han fullt lita.

Det myckna öldrickandet började snart att göra verkan på Jösse Erikssons tjenare. Den ene efter den andre ville slutligen att endast hans vilja och hans åsigt skulle vara den rätta. Följden häraf var den att ett gräl snart var i gång.

Mäster Göran var nästan alltid mån om att bilägga dessa tvister, men denna qväll brydde han sig

icke derom. Hans mening var naturligtvis att få grälet till sin spets, det vill säga, ett litet slagsmål, för att under villervallan kunna hjälpa Björn ur klämman.

Att denne också önskade detsamma behöfver nog på intet vilkor betviflas.

Lyckan stod äfven Erik Styffes trogne tjenare bi förr, än han kunde ana det.

»Mera öl», skrek en af de mest upprymde tjenarne och lyfte sin tomma stänka öfver hufvudet.

»Jedvard betalar han», menade en annan och höll på att trilla från stolen.

»Ja, efter som han är fogdens gunstling, så må han gerna bjuda», menade en tredje.

En fjerde tillade, i det han gaf Jedvard en spetsig blick:

»Han har sjelf sagt att det är fest på slottet i afton, och då är det väl inte för mycket att han bjuder.»

»Ja, ja,» ropade alla gemensamt, »Jedvard ska' bjuda! Jedvard ska' bjuda!»

»Ja, när ni få se solen gå ned två gånger om dagen», svarade den uppfordrade buttert.

»Jaså du vill inte bjuda?»

»Nej han *kan* inte bjuda!»

»Det kan jag nog, men jag *vill* inte. Detta är just rätta ordet om ni vill veta det.»

»Är du stursk, rödhåring?» skrek den som först talat, och nu sprang upp på sväfvande ben.

»Nej, han tycker att han är vacker därför att han är puckelryggig», ropade en annan.

Den färg som nu sprang upp på Jedwards kinder var nära nog lika högröd som hans hår.

»Der har du för rödhåring, och du för puckelrygging», skrek han och fattade med detsamma två stänkor, dem han slungade rakt i pannan på dem, som hånat honom för hans kroppslyte.

Då mäster Göran såg att det nu blef allvar af, drogo sig hans läppar till ett småleende. Oförmärkt af fogdetjenarne lyckades det honom att släcka ljuset i inre rummet.

Detta tillfälle tog Björn genast i akt. Så fort

han kunde gjorde han sig lös från den obehagliga ställning han varit uti och smög sig mot dörren åt gården.

Plötsligt stötte han der på en af fogdens folk. Han igenkände genast Jedvard på hans grymtande läte. Björns senfulla hand höjde sig och på vinst och förlust slog han till.

Det kraftiga slaget träffade Jedvard rakt i pannan. Med ett vrålände läte föll Jösse Erikssons förtrogne och deltagaren i nästan alla hans skurkaktigheter till golfvet.

Björn dröjde inte en enda minut längre. Tack vare sin kändedom om belägenheten hittade han snart ut.

Ett litet stycke utanför staden, vid dess norra kant stående trälador hade han dolt sin springare. Den fanns lyckligtvis kvar och på den jagade han i fullt traf tillbaka till Göksta.

Midnatten var ännu icke inbruten när han anlände dit. Genast skyndade han till fru Inga och berättade omständligt hvad han förnummit på värdshuset »Den enögde röfvaren». Han slutade sitt tal sålunda:

»Och nu har jag sagt allt för er, nådiga fru, ty jag har tänkt som så, att det nog vore bättre om I fingen en sanningsenlig berättelse om herr Eriks tillstånd, än om I blefven förd bakom ljuset.»

»Och du tror att du sjelf inte är förd bakom ljuset?» sporde fru Inga med tilltvunget lugn.

»Jag är säker derpå, nådiga fru. Ingen visste att jag var en åhörare till deras samtal. Dessutom är jag säker på att Jedvard inte ljög en enda bokstaf, ty han plägar alltid skryta med sina dåliga gerningar.»

Under den natt, som nu följde, sof icke fru Inga en enda sekund. Hon gick oafbrutet fram och tillbaka i herr Eriks rum, och under denna ensliga nattpromenad föddes i hennes hjerna det beslut, som hon genast derefter satte i verkställighet.

5.

Det gifves vissa ögonblick, då äfven tyrannens samvete vaknar. Dessa stunder äro visserligen icke långa, men samvetets röst plägar vid dylika tillfällen alltid vara så mycket starkare.

Jösse Eriksson hade visserligen befallt, att Erik Styffe skulle hållas strängt i sitt fängelse och ville icke tillstodja den olycklige att hemta någon frisk luft.

Men då berättade Jedvard en dag att fången utan tvifvel skulle stryka med, om han icke, åtminstone någon gång i veckan finge komma ut ur den instängda och förpestade hålan.

Då började fogden resonnera så här för sig sjelf under det han tog sin öfliga promenad i den stora slottssalen:

»Om han nu dör, så får jag ingenting vidare af honom. Men får han lefva ska' nog hans hustru försöka att skrapa ihop den lösepenning jag bestämt.»

»Således är det bäst att han får andas en smula frisk luft. Han ska' ju omöjligen kunna undkomma.»

Efter detta för sig sjelf fattade beslut lät han kalla Jedvard och befallde honom att låta Erik Styffe andas frisk luft minst en timme i veckan.

En dag mötte Jösse Eriksson en fånge, hvilkens utmärklade drag och ihåliga blickar tycktes göra ett djupt intryck på honom. Han gick närmare och igenkände Erik Styffe.

Utan att yttra ett enda ord skyndade han tillbaka till sina rum och stängde sig inne der.

Oaktadt han försökte att strida deremot hade likväl åsynen af hans oskyldiga offer gjort ett djupt nästan öfverväldigande intryck på honom.

Dag ifrån dag såg han både vaken och sofvande den olycklige riddersmannen såsom en vålnad framför sig.

Slutligen blef han vred på sig sjelf. Han begynte att stampa i golvet och förbanna allt både i himmelen och på jorden.

Vid de häftiga stampningarne inkom Jedvard med ansigtet ombundet efter slagsmålet på »Den enögde röfvaren».

»Hvarför kommer du nu? Jag har ju ej låtit kalla dig», skrek Jösse Eriksson, arg öfver att bli störd, då han var i denna sinnesstämmning.

»Jo, visst har du det», menade Jedvard med en fräckhet, som redan började öfvergå till vana.

»Hur kan du vara nog djerf att påstå detta», röt Jösse Eriksson med ilsken stämma.

»Jaså, du har då redan glömt hvad du för en tid sedan sade till mig? När du stampade häftigt i golfvet skulle jag genast komma in, sade du, annars skulle du göra mig ett hufvud kortare, och det har jag inte lust till att bli.»

»Jaså, ja, nu kommer jag ihåg det. Nå blif qvar då en stund, jag har något att tala med dig om.»

»En ny utpantning, kan jag förmoda», svarade Jedvard grinande försmädligt.

»Nej, inte ännu, men kanske längre fram, ifall jag inte får det som jag vill.»

»Nå, då kan jag väl förmoda att du igen fått sigte på någon vacker bondhustru, som du vill ha för egen räkning.»

Och när Jedvard uttalade denna mening utvisade hans ansigte en sådan gemen fräckhet, att det var underligt att Jösse Eriksson ej fann sig stucken.

Men fogden hade nu annat att tänka på. Sedan han tagit sig en grundlig promenad kring rummet, stannade han framför Jedvard och utbrast, i det han slog afvärjande framför sig med händerne:

»Nu förföljer mig den der synen igen! Hu då, hvad han ser ut. Bort! Bort!»

Och vid dessa ord började han att ånyo slå som en galning omkring sig.

»Hvad kommer åt dig», utbrast Jedvard och gjorde mot sin vilja korstecknet. »Har du blifvit galen?»

»Ja, inte långt ifrån, det känner jag mer än tydligt på mig. O, det är förfärligt!»

»Hvad är det då, som gjort dig galen?»

»En syn!»

»En syn?»

»Ja, just så», svarade Jösse Eriksson och såg Jedvard skarpt i ansigtet. »Och vet du hvad det är för en syn?»

»Nej, hur ska' jag kunna gissa mig dertill när du inte sagt det!»

»Erik Styffe!»

»Erik Styffe?»

»Ja, just han!»

»Nu talar du i gåtor. Hvad har han att göra med din syn? Det var för rasande roligt!»

»Var lagom skämtsam, du», menade Jösse Eriksson och såg helt uppskrämd ut. »Den der gången jag mötte honom på vallen, den glömmer jag aldrig.»

»Åh, det är väl inte svårt att få dig att för alltid glömma en sådan dumhet.»

»Ja, säg mig det sättet», ifrade Jösse Eriksson, som i dessa ögonblick skulle kunnat ledas af ett barn.

»Ingenting är lättare.»

»Ja, det går an för dig att säga det, men...»

»Hör på», afbröt Jedvard, »du blef rädd för hans magra anlete och hans djupt liggande ögon. Jaja, jag undrar inte derpå. Jag har sjelf många gånger sett den der synen, men då gör jag bara korstecknet, och om inte det hjälper med dig, så vet jag nog hvad som ska' hjälpa.»

»Och det är», utbrast Jösse Eriksson, i det han temligen omildt grep Jedvard i armen.

Denne lutade sig närmare Jösse och uttalade med en röst så hes och obehaglig, att till och med Jösse Eriksson i dessa ögonblick ryggade tillbaka:

»Att du för alltid gör dig af med honom.»

Jösse hade ordet på tungan för att svara, då en annan tjenare inträdde med detta budskap:

»Ett förnämt fruntimmer önskar tala med dig, Jösse Eriksson.»

»Hvem är det?»

»Det vet jag inte.»

»Har hon inte sagt sitt namn?»

»Nej.»

»Spörj henne derom först.»

Då tjenaren ett par minuter derefter inträdde anmälde han:

»Fru Inga Styffe.»

Vid ljudet af detta namn tog Jösse Eriksson ett par steg tillbaka. Han insåg dock genast att han här spelade en ganska ömklig roll, hvadan han befallde Jedvard att aflägsna sig.

Derefter gjorde han åter igen några häftiga slag kring golfvet och stannade slutligen framför budbäraren.

»Är hon ensam?» sporde han.

»Ja».

»Nåväl, låt henne komma in.»

Några minuter derefter stod Erik Styffes olyckliga maka framför sin mans bödel.

Jösse Eriksson hade återtagit sitt fräcka och hånfulla utseende. Utan att ens bevärdiga den olyckliga qvinnan med en enda blick framstötte han ett kort och befallande:

»Hvad vill ni?»

Fru Inga studsade när hon mottogs på detta sätt, Vål hade hon hört Jösse Erikssons råhet omtalas, men hon trodde ändock, denna arma qvinna, som redan lidit så mycket, att hans uppförande skulle vara bättre mot qvinnor, som genom sin uppfostran, börd och samhällsställning stodo högt öfver hopen.

Men hon bedrog sig och det så bittert att hon sedermera aldrig kunde glömma det. Hon insåg dock, att hon här ej skulle kunna vinna något genom att framhålla sina företräden, ty alltför väl hade hon kunskap om, att det mången gång just var åberopandet af dessa förmåner, som eggade konung Eriks fogdar till ännu större grymheter.

Hon beslöt därför att använda hela sin öfvertalningsförmåga och att genom böner och tårar om det behöfdes söka röra tyrannens hjerta.

Till den ändan störtade hon på knä framför Jösse Erikssons fötter, lyfte sina händer upp mot honom och

besvor honom vid allt hvad heligt var i himmelen och på jorden att återskänka henne hennes make.

Under det fru Inga talade stod Jösse Eriksson vänd åt sidan och tycktes icke det ringaste akta på den förtviflade makans böner.

»Men, så svara då», utbrast Erik Styffes maka med så hjertskärande stämma, att fogden vände sig åt sidan.

»När han betalt den lösepenning jag fordrar ska' han slippa ut», svarade Jösse hårdt.

»Men om han nu kommer ut, så är det stor anledning till att han skall kunna betala den», inföll fru Inga. »Vi skola båda arbeta för att du skall få dina penningar.»

»Det blir vid hvad jag har sagt», svarade Jösse Eriksson lika hårdt som förut.

»Nå, så unna mig då åtminstone den trösten att få besöka min make och hugsvala honom.»

»Nej», svarade Jösse Eriksson med samma tonfall som förut och lade dertill ett hånleende så djefvulskt, att den arma qvinnan trodde sig stå framför en afgrundsande.

»Är detta ditt sista ord, Jösse Eriksson?»

»Ja, du har hört det. Jag ändrar det icke, äfven om afgrundens alla andar gjorde gemensam sak med dig.»

Nu kunde icke fru Inga hålla sig längre. Hastigt, som om en fjeder berört henne, sprang hon upp. Hennes välbildade gestalt tycktes växa; de fina läpparne darade af harm och de mörka ögonen blixtrade af det länge närda och återhållna raseriet.

»Eländige bof», utbrast hon. »Hur länge skall du samla skulder på ditt af folkets förbannelser redan så tryckta hufvud! Var viss på att en räakenskapens dag snart också skall randas äfven för dig!»

Nu som först kom Jösse Eriksson att närmare betrakta den djerfva framför honom stående qvinnan och i hans dåliga själ föddes genast denna tanke:

»Hvad hon är skön! Att jag ej förut upptäckt det! Hon måste blifva min, det svär jag!»

Derpå slog han genast an en annan ton.

»Nåväl», sade han och antog plötsligt ett lismande sätt, »om er man blefve fri, hvad finge jag därför?»

»Du har hört att vi skola göra allt för att betala den lösepenning du fordrar för honom.»

»Bah», inföll Jösse Eriksson föraktligt, »hvad bryr jag mig om den der eländiga summan!»

»Bryr du dig inte om den! Jag tycker att du varit allt för mycket begifven på att få den.»

Jösse Eriksson mätte åter salen med stora steg för att ordentligt bereda sig på huru han lämpligast skulle svara. Ändteligen hade han funnit det.

»Som jag nyss sade», utbrast han under det hans blickar girigt slukade fru Ingas gestalt, »bryr jag mig inte nu mera om den der lösepenningen. Det är någonting annat jag vill ha.»

Fru Inga tog ett par steg tillbaka och en bäfvan genomfor hennes gestalt när hon betraktade den nedrige vällustingen. Hon tilltvingade sig likväl så pass mycket mod att hon kunde spörja:

»Och hvad är det du önskar?»

»Rent ut sagdt, er sjelf.»

En dödlig blekhet drog öfver den vackra qvinnans kinder då hon svarade med knappt hörbar stämma:

»Jag vill hoppas att detta endast är ett elakt skämt af dig Jösse Eriksson.»

Nu återfick fogden hela den fräckhet, hvaraf han var mäktig.

»Nej jag skämtar inte», svarade han under det ett bredt hånleende spelade kring hans läppar, »jag vet ej hvar jag förut haft mina blickar, då jag ej sett den skönhet, som ni är i besittning af. Kort och godt, vill ni gå in på mina önskningar, så lofvar jag att sända er den lösepenning, för hvilken er man kan bli fri.»

»O, min Gud», suckade fru Inga och dolde ansigtet i händerne, »hvad har jag syndat eftersom jag blifver så hårdt profvad! Heliga jungfru, bevara mig.»

Och öfverväldigad af sinnesrörelser var den arma qvinnan nära att sjunka till golfvet. Då hon såg Jösse Eriksson nalkas fick hon dock nya krafter. Åter reste hon upp sig med stolthet, de blixtrande ögonen

hotade för andra gången den nedrige fogden, och de fina läpparne darrade våldsammare än förra gången, då hon utbrast med modig stämma:

»Bort ifrån mig, eländige. Gud gifve att ditt syndamått snart vore rågad. Och nu säger jag dig, att tusen gånger heldre vill jag dö för dina bödlars händer än svika min pligt såsom maka.»

Efter dessa ord ville fru Inga aflägsna sig, men då Jösse Eriksson hårdt stampade i golvet instörtade Jedvard och den andre tjenaren.

»För bort henne», befälde fogden med hård stämma. »Jag vill se om inte fängseluften kan mjuka upp hennes styfva sinne.»

Utan att yttra ett enda klagande eller förebrående ord följde fru Inga de båda tjenarne. Men i dörren vände hon sig om och gaf Jösse Eriksson en blick af så djupt förakt, som någonsin kan bo i ett menniskoöga.

På den förhärdade och nedrige vällustingen hade likväl denna blick en verkan alldeles motsatt den, som åsyftades dermed.

»Skönare qvinna finnes knappt», mumlade Jösse Eriksson under det han återvände till sina rum. »Hon måste bli min, kosta hvad det kosta vill.»

6.

Det rum, som fru Inga erhållit till fängelse, var mera drägligt än mannens och låg blott ett par rum ifrån Jösse Erikssons enskilda kammare.

Derjemte hade den olyckliga qvinnan det i så måtto bättre än herr Erik, att hon erhöll både omsorgsfullare vård och bättre föda, samt betjenades af en gammal qvinna vid namn Britta.

Visserligen var hon ett af Jösse Erikssons kreatur, hon också, men hade likväl ej i sig detta oförskämda och framfusiga sätt, som städse var ett utmärkande drag hos Jedvard och de öfrige fogdens manlige tje-

nare. Hos Britta kunde någon gång en viss qvinlig känsla spåras. Den var dock snart förbi, det är sannt, men bevisade ändock, att hon ej var så helt och hållet förderfvad som Jösse Eriksson dess värre skulle vilja att hon vore.

Ett par dagar efter fogdens kränkande anbud åt den unga makan inträdde han ensam i hennes fängelse. Det var mot aftonen och fru Inga hade nyss upplöst sitt hår för att gå till hvila sedan hon gråtit hela dagen och af smärta och grämelse kände sig trött och nedtryckt.

Vid åsynen af den sköna qvinnan stannade fogden betagen vid dörren. Fru Inga kastade en duk om halsen och intog darrande sin plats på den hårda bänken vid fönstret.

»Är ni ännu lika hård och grym?» sporde Jösse Eriksson och mätte fru Inga med brinnande blickar.

»Hvarför spørjer ni så», svarade denna med knappt hörbar stämma.

»Och det frågar ni då ni vet det pris, för hvilket jag vill lösa er mans bojor.»

Fru Inga svarade ej vidare någonting. Endast en djup föraktlig blick slungade hon på Jösse Eriksson.

Det var dessa blickar, som kung Eriks fogde aldrig kunde tåla. Han sade därför:

»Hvarken han eller ni slippa ut härifrån förr, än ni gått mina önsknings till mötes, eller han betalt sin lösepenning.»

»Men», invände nu fru Inga och reste sig upp stolt, »hvad ha vi då gjort dig, Jösse Eriksson, eftersom du så förföljer oss?»

»Ingenting», svarade fogden hånskrättande. »Rakt ingenting.»

»Nå, så släpp oss då ut.»

»Nej och tusen gånger nej! Jag kommer igen i morgon för att höra om ni ändrat sinnelag.»

Då svarade fru Inga i det hon rätade upp sig och utsträckte högra handen:

»Du kan bespara dig mycken tid genom att ej springa här onödigt, ty jag svär vid alla helgon och den heliga jungfrun, att du...»

»Osvuret är bäst», afbröt Jösse Eriksson och skyndade ut, samt slog dörren så häftigt igen efter sig, att det gaf eko i hela slottet.

När han gått sjönk den olyckliga fru Inga ned bredvid sin bädd och utgöt i en brinnande bön hela sitt beklämda hjerta. Något styrkt häraf reste hon sig åter upp och hade nyss börjat afkläda sig då Britta inkom.

»Har fogden varit här nu igen?» sporde hon i det hon gaf fru Inga en sväfvande blick.

»Ja.»

»Nå då har jag förklaringen på hvarför han rasar som ett vilddjur nere på gården.»

»O, heliga jungfru, beskydda mig och min make», bad den arma qvinnan darrande.

»Är det någonting som ni behöfver», sporde vidare Britta.

»Ja, ensamhet och hvila.»

Men det var just detta som Britta på fogdens befallning icke kunde unna den stackars qvinnan, såsom hon rent ut sade.

»Evige Gud», suckade fru Inga, »när skall väl straffet nå denne eländige bof.»

»Tyst, tyst, tala inte så högt. Han kunde höra det.»

»Ja, detta är jag ej rädd för att säga honom rakt upp i ansigtet.»

»Men ni ska' ohjelpigt störta er dermed.»

»Jag kan ej bli mera störtad och olycklig än jag är.»

»Men, tänk då på er man nere i den djupa källaren.»

»Ah, du har rätt», utbrast fru Inga och slog händerne för ansigtet. »Vet han om att jag är här.»

»Nej.»

Fru Inga betänkte sig en stund. Skulle hon bedja den gamla qvinnan laga så att herr Erik fick veta det hans hustru också hölls fängslad? Länge funderade hon hit och dit. Slutligen kom hon dock till det resultat, att det vore aldri bäst att han ingenting finge veta. Kunskapen om att hans maka också råkat i den skurkaktige Jösse Erikssons händer, skulle

till äfventyrs förvärra hans tillstånd. Hon sade för den skull:

»Låt honom då ingenting veta, jag ber dig derom.»

»Jag ska' ej springa med sqvaller», inföll Britta, »men om fogden sjelf berättar er man om er härvaro, det kan jag inte hjälpa.»

Fru Inga sänkte under tystnad det vackra hufvudet och en djup suck undslapp hennes bröst då hon tänkte på att den eländige och hämndgirige Jösse Eriksson skulle begagna sig af denna lumpna utväg för att ännu mera öka Erik Styffes qval.

Fogden hade, då han i fullt raseri kom ifrån den stackars qvinnan, mött Britta och i rå ton befallt henne att hela natten hålla fru Inga vaken. Han ville på detta sätt pina ut henne, på det att hon, svag till kropp och själ, måtte blifva ett så mycket säkrare byte för honom.

Britta vågade för den skull icke annat än efterkomma Jösse Erikssons befallning.

För den skull hindrade hon genom oupphörligt pratande den arma qvinnan att hålla sig vaken ända till midnatt. Men då började sömnen också att tynga Brittans ögon. Längre kämpade hon emot denna makt, men måste efter en hård strid slutligt gifva med sig.

Hennes hufvud sjönk sakta ned mot stolskarmen och snart förkunnade en snarkning att hon inslumrat.

Detta begagnade sig fru Inga genast utaf, gick till sängs och insomnade snart, äfven hon djupt och lugnt i trots af de själsskakningar för hvilka hon nästan dagligen varit utsatt.

Då Jösse Eriksson märkte att han icke med godo skulle få hvad han åstundade, beslöt han sig för att använda ännu svårare medel. Han lät för den skull föra den olyckliga fru Inga till ett sämre fängelse, der hon både fick svälta och frysa. Dertill sparade han hvarken på hotelser eller böner.

Men ingenting af allt detta kunde förmå den ständ-

aktiga qvinnan att gifva efter. Hon sade äfven nu såsom förra gången:

»Hellre vill jag dö för dina bödlars händer än svika min pligt såsom maka.»

Slutligen stod Jösse Eriksson rådlös gentemot så mycken hårdnackenhets, såsom han kallade fru Ingas ståndaktiga beteende. I denna sin nöd lät han kalla till sig Jedvard.

»Hon gifver inte med sig», utbrast han och stam-pade ursinnigt i golvet. »Hon gäckar alla mina be-mödanden.»

I stället för att känna medlidande och högaktning för den ädla qvinnan intogs Jösse Eriksson af hat och illvilja mot henne.

»Säg mig hvad jag ska' göra för att böja den stolta i stoftet», utbrast han och hans ögon gnistrade.

»Hvad får jag i belöning om jag gifver dig ett godt råd», sporde Jedvard. »Du kan väl förstå att den ena tjensten är den andra värd.»

»Du ska' få Styffes gård.»

»Men, den måste du väl lemna honom tillbaka när hon gått in på dina förslag.»

»Ha, ha, ha», skrattade Jösse Eriksson hånfullt, »jag hade aldrig trott att du var så dum.»

Jedvard funderade en stund. Slutligen klarnade det i hans hjerna och han utbrast:

»Ah, nu begriper jag!»

»Nå, ändteligen!»

»Men lofvar du mig säkert, att jag får Styffes gård.»

»Ja.»

»Till evärdeliga tider.»

»Ja det vill säga så länge du sjelf kan behålla den.»

»Godt. Hvilken säkerhet får jag.»

»Se här», svarade fogden och räckte fram sin hand. »Är denna nog?»

Jedvard såg en stund misstroget på fogden. Der-på sade han, då han märkte att Jösse Erikssons blickar mulnade:

»Ja, det är nog.»

»Nå, fram med ditt förslag, men fort.»

Efter en stunds betänkande yppade Jedvard det förslag han hade i sinnet och slutade sålunda:

»Nå, hvad synes dig härom?»

»Ingenting annat än godt», svarade fogden. »Lyckas detta, så är gården din.»

Ett par timmar derefter blef Erik Styffe uppförd på gården, vid hvars ena ända spöpålen var upprest. Dit hade också fru Inga blifvit förd.

När herr Erik blef varse sin bleka och utmattade hustru ville han, huru svag han än var, störta fram för att sluta henne i sina armar, men på en vink af fogden höllo knektarne honom tillbaka.

»Det är ej nog med att du pinar män, äfven värlösa qvinnor aktar du ej för rof att förfölja. Det är mer än skurkaktigt!»

»Spara dina utbrott till en lägligare tid», svarade Jösse Eriksson hånfullt och gaf med detsamma knektarne ett tecken att binda den olycklige vid pålen.

När fru Inga såg detta störtade hon fram och föll för andra gången på knä för Jösse Eriksson.

»Skona den olycklige», sade den unga makan, »du ser ju att han är dödssjuk.»

»Nå vill du gå in på mitt förslag», hviskade Jösse Eriksson hånfullt.

Fru Inga svarade endast genom att föraktligt vända sig bort från den eländige.

Denne gaf ånyo ett tecken och bödlarne trädde fram. Slag på slag haglade öfver Erik Styffes blottade skuldror och rygg. Fru Inga kunde ej uthärda denna syn; hon föll medvetlös till marken.

»Nog nu för i dag», sade Jösse Eriksson utan att det minsta röras af den olyckliga makans smärta eller Erik Styffes vanmäktiga tillstånd. »För ned honom.»

Morgonen derefter besökte Jösse Eriksson åter fru Inga, som nu blifvit förd till sitt första fängelse.

»Nå, har ni gifvit med er ännu?» sporde han hånfullt.

Intet svar från den olyckliga qvinnans läppar; endast en nästan vansinnig blick ur hennes ögon.

»Svara mig», röt fogden och stampade vredgad i golfvet.

Samma tystnad.

»Om ni ej svarar, så låter jag piska också er till döds.»

Åter igen samma tystnad, men nu en vida föraktligare blick mötte honom.

Ursinnig häröfver rusade Jösse Eriksson ut och befallde med dundrande stämma att Erik Styffe åter skulle föras upp till pålen. Nu ökade fogden sin omänsklig het dermed att han lät ställa den olyckliga maken så nära sin man, att hon nästan vidrörde honom. Men knektarne hindrade henne från att komma med sin hand vid hans kropp.

»Börja nu», sade Jösse Eriksson och betraktade fru Inga nästan med en vilddjursblick.

Då första slaget föll och ett klagande ljud hördes från den olyckliges läppar gjorde fru Inga ett våldsam samt försök att slita sig lös, och hade detta lyckats skulle hon utan tvifvel kastat sig öfver Jösse Eriksson och strypt honom.

Men knektarne qvarhöllo henne som i ett skrufstäd och de klämde till hennes armar, så att blånader uppstodo.

»Låt henne inte slippa lös», uppmanade fogden. »Fortsätt med bestraffningen.»

Vid det andra slaget sprutade en varm blodstråle rakt i fru Ingas ansigte.

Icke längre mäktig sig sjelf utropade hon då med en stämma, som hade kunnat röra en ande från afgrunden:

»Håll upp, Jösse Eriksson! Tag min heder och mitt lif, men skona honom!»

Och då hon slutat denna mening föll hon afsvimmad till marken.

»Ser du att det lyckades», grinade Jedvard då han straxt derefter mötte Jösse Eriksson. »Nu är Styffes gård min.»

»Ja», svarade fogden triumferande. »Han är din. Tag den genast i besittning.»

Bland de menniskor, som blifvit insläppte för att

bevittna den sorgliga tilldragelsen, ty Jösse Eriksson ville gerna genom att låta bestraffningarne ibland ske offentligt injaga skräck hos massan, befann sig också en äldre, nära nog skallig man utan ringaste tillstymmelse till skägg.

Det var gamle Björn, som vidtagit denna förändring med sitt yttre, för att så mycket mera ostörd kunna utföra sina planer.

När den sorgliga executionen var slut skyndade han ut i staden, tog genast en häst och sprängde åstad på vägen till Stockholm.

»Hon, den ädla och varmhjertade, har nyss kommit hit», sade han för sig sjelf. »Om någon meniska kan hjälpa de olycklige, så är det hon. Måtte hon höra mig!»

Ett par dagar derefter red gamle Björn på sin löddrige häst in genom norra stadsporten i Stockholm och styrde genast kosan till slottet.

7.

Ett par dagar efter ofvan beskrifna händelser inträdde gamla Britta i den tröstlösa fru Ingas kammare, och lemnade henne en tung påse under det hon hånfullt sade:

»Jösse Eriksson sänder mig nu med den lösepenning, som han lofvat er.»

Och med dessa ord satte hon den tunga påsen på bordet och aflägsnade sig skyndsamt.

Det dröjde en god stund innan fru Inga kunde tilltvinga sig så mycket mod att hon förmådde öppna påsen. De förflutna dagarnes förfärliga nakenhet stod ännu klar för henne och tanken härpå var mången gång nära att beröfva henne sansen.

Slutligen gick hon fram till bordet och vidrörde påsen. I första ögonblicket ryggade hon tillbaka med samma förfäran som om hon trampat på en giftig orm.

Ändteligen kom hon sig före att lösa upp banden, men hennes fingrar darrade så våldsamt, att en god stund förgick innan hon kunde bli färdig dermed.

Men, hvarför bleknade hennes kinder som om dödens hand plötsligt vidrört dem? Hvarför segnade hon till golfvet under det att öfver hennes läppar frambröt ett anskri, så hjertslitande, att intet språk finnes, som med ord kan återgifva detsamma.

Den lösepenning, som påsen innehöll, bestod endast af... *några kappar svartmylla.*

I detsamma öppnades dörren och Jösse Erikssons hånleende ansigte tittade in.

»Ha, ha, ha», utbrast han och slog till ett gapskratt, »hur kunde du vara så barnslig att tro det jag skulle skicka dig penningar till att utlösa din man. Jedvard har ju fått hans gård och den får han behålla. Ha, ha, ha.»

Med dessa ord slängde han igen dörren efter den nu i dubbelt hänseende olyckliga qvinnan och aflägsnade sig, samt gaf befallning att Erik Styffe skulle återföras till sitt fordna fängelse så snart den läkare, åt hvilken den olycklige blifvit anförtrodd, hade läkt hans arm och såren efter misshandlingen.

Ett par dagar derefter genljudade gatorne i Westerås af detta glada rop:

»Den ädla drottning Filippa kommer hit!»

Det var med jubel som denna underrättelse motogs af stadsborne, hvilka nu hoppades att, om just inte bli qvitt Jösse Eriksson, så åtminstone få ett slut på hans grymheter.

Den ädla drottningen var nemligen regentinna öfver de tre nordiska rikena under konung Erik XIII:s vistande i det heliga landet, och att hon under denna tid införde många förbättringar och gjorde mycket enskildt godt, derom vittnar både historien och de enskilde häfderne.

Gamle Björn hade efter många motigheter ändtligen fått träffa drottning Filippa. Detta skedde första gången ej i slottet, dit han af vaktärne envist nekades att inkomma, utan på stora torget just som drottningen återvände från messan. Den gamle trängde sig

då fram mellan knektarne och kastade sig framför drottningens häst.

På tillfrågan om sitt ärende berättade tjenaren i få ordalag det olycksöde som drabbat Erik Styffe och hans unga hustru.

När han slutat drog ett moln af vrede öfver den ädla qvinnans ansigte. Hon kände personligen herr Erik från den tid han låg sjuk i Köpenhamn och hade alltid hyst stort förtroende till hans redlighet och öppen-hjertighet.

Men, äfven om hon icke personligen känt honom, skulle dock hennes ädla hjerta hafva upprörts af den nedriga behandling som Jösse Eriksson låtit den olyckliga familjen undergå.

Hon befallde derföre att gamle Björn skulle medfölja upp till slottet. Här fick han också omständigt redogöra för allt, som stod i sammanhang med förföljelsen mot Erik Styffe och hans hustru.

Dagen efter var drottning Filippa med stort följe, bland hvilket gamle Björn också befann sig, på väg till Westerås.

För Jösse Eriksson var den rättsinniga drottningens ankomst till staden allt annat än välkommen, ty han visste nog att hon aldrig lade fingrarne emellan när det gällde att bestraffa en nedrighet.

I förstone tänkte han på att göra en resa uppåt Dalarne, men slog denna plan genast ur hågen, då han påminde sig det mottagande han förra året rönt der uppe. Händelsen med Erik Styffe och hans familj hade dessutom spridit sig som en löpeld kring landet och tusentals voro de förbannelser, som uttalades öfver fogdens hufvud.

»Hvad ska' jag göra», sade derför Jösse till sin ende rådgifvare Jedvard, som redan tagit Styffes gård i besittning, ehuru han sjelf icke tordes bosätta sig der. »Om du nu igen har ett godt råd, så ska' jag gifva dig uppsättning till gården.»

Jedvard funderade en stund. Derpå sade han:

»Det bästa är att med trots möta drottningen.»

»Tror du det», menade fogden.

»Ja, du har ju kungens fulla förtroende?»

»Det har jag så visst som messan i kyrkan.»

»Nå! Då ska' inte drottningen våga att göra dig något illa, var säker på det. Kanske hon dömer dig till böter. Det blir nog allt.»

»Tror du det?»

»Ja, du hör ju att jag är säker derpå.»

»Slår detta in ska' du också ha den utlofvade uppsättningen, derpå kan också du vara säker.»

Dagen derefter red Jösse Eriksson i spetsen för en stor skara knektar drottningen till mötes. Han träffade henne och hennes följe straxt utanför staden.

Då han fick syn på kung Eriks ädla gemål red han, hållande hatten i hand, emot henne samt helsade henne med dessa svassande ord.

»Välkommen, ädla drottning! Din tjenare helsar dig och med honom allt ditt trogna folk.»

Filippa bevärdigade Jösse Eriksson icke ens med en blick, mycket mindre med ett svar. Utan att fästa det ringaste afseende vid hans person red hon förbi honom.

Då Jösse derefter ville intaga sin plats straxt efter drottningen blef han bortmotad och måste med harmen i hjertat och skammen på pannan med sitt följe rida bakefter drottningens folk.

När vesteråsborne sågo detta intogos de af glädje öfver att den så rättvisligt hatade och afskydde fogden blifvit så tillbakasatt och under den ganska långa vägen till slottet haglade det bokstafligen speglosor öfver kung Eriks fogde från de tätt sammanpackade menniskoskarorna, som istället med ändlöst jubel helsade den ädla drottning Filippa.

Drottningen hade befallt, att så mycket folk, som kunde rymmas i slottet och på borggården skulle infinna sig der dagen efter.

Derjemte hade obestämda rykten spridt sig i staden, att Jösse Eriksson blifvit dömd till att undergå ett skymfligt straff för sina grymheter och sin af alla

väl kända nedrighet mot den allmänt aktade Erik Styffe och hans unga hustru.

Redan tidigt på morgonen samlade sig folket i och utanför slottet, men förnämligast längs den väg, som förde till herr Eriks fängelse.

Drottningens tjenare hade nemligen låtit undfalla sig yttranden, som gåfvo vid handen, att de, som stannade längs denna väg skulle mer än andra få se hur en ädel qvinna visste att bestraffa nedrigheten och grymheten.

Öfverallt, hvart man kom hördes endast djupa förbannelser öfver Jösse Eriksson och om någon af hans knektar vågade visa sig på gatorne, blef han öfverfallen icke allenast med otidigheter, utan äfven med handgripligheter.

Vid middagstiden nedmarscherade fogdens tjenare och knektar, vapenlöse och med blottade hufvud, och uppställdes från stora trappan i dubbla led ända fram till den flygelbyggnad, under hvilken Erik Styffes fängelse var beläget. Der utanför var upprest en estrad och på den tog drottning Filippa plats tillsammans med allt sitt hoffolk och några af Vesterås stads mest ansedde och uppburne män.

Bredvid drottningen satt fru Inga Styffe, blek men lugn, och när menigheten fick syn på denna hårdt pröfvade qvinna hördes ett starkt sorl af medlidande på samma gång som förbannelser mot Jösse Eriksson blandades deri.

Bakom fogdens vapenlöse tjenare stodo drottningens knektar, beväpnade ända till tänderne.

Så snart allt blifvit ordnad gaf drottning Filippa ett tecken. När menigheten såg detta reste den sig på täspetsarne, för att så mycket bättre kunna bevittna det skådespel, som nu skulle taga sin början.

En stund derefter syntes Jösse Eriksson på trappan och vid åsynen af honom utbröt ett händerop från den tätt sammanpackade mängden.

»Se på den skurken!» ropade en dundrande stämma, »nu är han lagom stursk och högmodig!»

»Det är rätt åt nidingen», hördes en annan lika stark stämma.

En tredje röst hördes nu:

»Lefve den ädla och rättsinniga drottning Filippa!»

Och allt folket instämde med jublande rop häri:

»Lefve den ädla och rättsinniga drottning Filippa!»

Och hur såg väl den nyss så fruktade och högmodige Jösse Eriksson ut?

Hufvudet och fötterne voro obetäckte och hans gestalt skyldes af en nära nog trasig munkkåpa.

När han fick se allt folket och sine afväpnade tjenare, samt hörde de förbannelser, som slungades emot honom, blef han, den fege uslingen, så förskräckt, att han nära nog fallit i vanmakt, ty han kunde icke tro annat, än att döden nu väntade honom.

En af de närstående knektarne kittlade honom dock i ryggen med sin hillebard och återskänkte honom derigenom, sansen.

Men godvilligt kunde han ej på en lång stund förmås att gå framåt. Slutligen sade anföraren för drottningens knektar:

»Om du ej genast går, har jag drottningens befallning att sticka ned dig.»

Då befälhafvaren på samma gång med ett hotande uttryck i sitt anlete höjde sitt svärd ansåg Jösse Eriksson det vara bäst att lyda.

Med vacklande steg gick han derefter vägen fram, öfverallt följd af menighetens hån och spott. Ja det fanns till och med personer, som bokstafligen *spottade* honom rakt i ansigtet.

Framkommen till den plats, der drottning Filippa satt måste han stanna. Den nedrige skurken var till den grad slagen, att han icke en enda gång vågade upplyfta sina blickar till kung Eriks storsinnade gemål eller till den vid hennes sida sittande fru Inga Styffe.

På en vink af drottningen skyndade ett par knektar ned och hemtade upp Erik Styffe. När denne nu fick se det myckna folket trodde han att hans död var gifven, hvadan han smärtsamt utropade:

»Om jag ska' dö, så gören mina plågor så korta som möjligt. Jag har förut lidit tillräckligt.»

Nu kunde ej drottning Filippa längre hålla sig.

Sedan hon gifvit fru Inga ett tecken att träda tillbaka en stund, och nästan oförmärkt borttorkat den tår, som framqvälde vid åsynen af Erik Styffes utmärklade gestalt och ansigte, reste hon sig upp och sade med så hög stämma, att allt folket kunde förnimma det:

»Ej mera skall du sörja för ditt lif, Erik Styffe. Illa är det att en riddersman, så käck och trogen som du, och som med så stor utmärkelse tjenat under det holsteinska kriget, skall ha blifvit behandlad på detta sätt. Men hvad min gemåls eländige fogde brutit emot dig, det vill jag i någon mån försona. Jag skänker dig härmed den gård, som Jösse Eriksson tillskansat sig här utanför staden och dömer nu denne fogde till att icke allenast sjelf tillställa dig det i lagenlig form upprättade gåfvobrefvet, utan äfven att med egna händer lösa dina bojer.»

Med dessa ord vinkade drottningen åt befälhafvaren för sina knektar. Denne trädde fram och lemnade Jösse Eriksson ett hopviket papper.

Med darrande händer mottog fogden gåfvobrefvet, men när han skulle gå fram och öfverlemna det åt Erik Styffe var det nära att benen svikit honom.

»Skynda dig, Jösse Eriksson», ropade drottning Filippa. »Vill du ej underkasta dig detta straff, som dock är mycket för lindrigt i motsats till ditt brott, så är bödeln genast färdig att taga ditt hufvud.»

Nu fick Jösse Eriksson mod, ty kärleken till lifvet är ändock den mäktigaste sporre. Så fort han kunde skyndade han fram och öfverräckte gåfvobrefvet till herr Erik. Derpå löste han, under det hans af raseri och förödmjukelse darrande läppar frammumlade de gräsligaste förbannelser, Erik Styffes bojer, utan att han dock under hela tiden vågade kasta en enda blick på den man, som han så djupt förorättat.

»Se så», sade drottning Filippa derefter, »gack nu tillbaka. När jag lemnat orten får du återtaga ditt embete, men kom noga ihåg, att om flere dylika grofva anklagelser göras mot dig, så sitter ditt hufvud icke längre fast på dina axlar.»

Under folkets upprepade hån och spott måste Jösse Eriksson derefter begifva sig barfota och bar-

hufvad samma väg tillbaka. Straxt derefter insjuknade han i en långvarig sjukdom, af harm och grämelse öfver att han så varit utsatt för folkets hån och speord.

Erik Styffe hade knappt hunnit sansa sig från den öfverraskning, som under en lång tid betagit honom målet, då drottning Filippa på nytt sade:

»Se här, Erik Styffe, är din hustru. I ären nu frie!»

Rätt så svag den stackars fången än var, skyndade han dock fram. Men fru Inga hade redan störtat ned från estraden och inom kort voro de båda makarne åter förenade. Hvad brydde de sig nu om folket; de sågo endast hvarandra.

Under ihållande jubelrop ledsagades de derefter af menigheten genom stadens gator och skyndade utan dröjsmål bort till Göksta, hvarifrån Jedwards tjenare genast måste fly undan.

8.

Drottning Filippa återvände snart till Danmark med det vackra vitsordet, att hon gjort allt hvad i hennes förmåga stod för att skydda svenskarne mot danskarnes förtryck.

Efter hennes afresa vågade fogdarne att åter resa sina hufvud. Jösse Eriksson var den förste. Men på Erik Styffe och hans ädla husfru vågade han icke mera lägga händerne.

Så mycket grymmare förfor han i stället mot den fattigare befolkningen och understöddes deruti troget af den rödhåriga och puckelryggige Jedvard, som om möjligt hopade ännu flere brott på sin hjessa än fogden.

Förbittringen mot honom var därför så stor, att han icke ens midt på ljusa dagen vågade gå ut i staden utan att ha med sig ett ansenligt följe knektar.

Efter många försök att förmå konung Erik till att visa eftergift mot det förtryckta folket och afsätta de tyranniske fogdarne, enkannerligen Jösse Eriksson,

reste sig slutligen dalkarlarne under anförande af den lille bergsmannen Engelbrekt Engelbrektsson.

Resningen tog fart och snart såg sig Engelbrekt i stånd till att belägra rikets slott och fästningar, hvilka alla innehades af danskar och dansk besättning.

Företrädesvis var det fogdenästena som först och främst drabbades af bondehärens hämnd och så fort Engelbrekt var i stånd dertill skyndade han till Vesterås.

Redan länge hade ryktet förkunnat att resningen tog fart, men Jösse Eriksson och Jedvard trodde icke mycket derpå. De höllo tvertom nästan dagliga fester på slottet och lefde i sus och dus liksom om någon fiende alls icke funnes till. Dessemellan utöfvade de liksom fordom grymheter och läto ej det minsta varna sig af de tydliga förebud till olycka, som nästan dagligen gäfvos dem.

Folket på landsbygden flydde till befriarens här och när vesteråsfogden och hans medhjelpare kommo för att drifva in skatterne träffade de husen öde och det redbara godset jemte all boskapen bortförd. Dylika tydliga tecken borde nog ha bestämdt Jösse Eriksson och hans stallbroder för att vidtaga större försigtighetsmått än de gjorde.

Men de hånade istället Engelbrekt och hans bondehär och talade föraktligt om hur lätt det skulle vara för dem, att i ett enda slag krossa hela upproret.

Detta öfvermod bestraffade såsom vi veta, sig sjelft innan de öfvermodige ens hunno ana det.

Tidigt en morgon hade Jösse Eriksson och Jedvard gått upp i tornkammaren för att rekognoscera omgifningen. De hade haft en vild fest aftonen förut och långt in på natten, och voro för den skull ännu icke så litet beskänkta.

»Ha, ha, ha», skrattade fogden och höll sig raglande fast vid fönsterposten, »man påstår att Engelbrekt närmar sig Vesterås, men hvem kan bevisa det?»

»Troligtvis ingen», svarade Jedvard, »men om man får döma af det tal, som jag i förgår hörde i Solberga af en man, som bor der och är oss fullt

tillgifven, så skulle de våra ha lidit ett svårt nederlag mot bondehären.»

»Hvar», sporde Jösse Eriksson, sväfvande på målet.

»Platsen visste ej min sagesman, men ryktet är sådant.»

»Bah, ska' man sätta tro till alla rykten, som komma i omlopp, då vet man ju ej hvad man till sist ska' tro.»

»Men om Borganäs' förstöring har du väl hört berättas?»

»Nej.»

»Jo, detta lär vara fullt sanningsenligt. Äfven flere fogdeborgar i Upland och Helsingland, till exempel Faxehus, lära nu antingen ligga i aska eller vara nedrifne till grunden.»

Denna underrättelse gjorde att Jösse Eriksson i en hast nyktrade till en smula.

»Det är inte sanning», utbrast han och stampade i golfvet. »Man har fört dig bakom ljuset.»

»Jaja, det kan nog hända», inföll Jedvard likgiltigt. »Jag har emellertid nu talat om för dig hur pratet går.»

»Ingenting annat än löst prat, som ingen bör rätta sig på», utbrast Jösse Eriksson föraktligt.

Han och Jedvard ämnade jüst begifva sig ned från tornet, när den sistnämnde af en händelse kom att se sig tillbaka. Han stannade och med darrande läppar utbrast han:

»Talet har ändock inte varit så löst, som du tror!»

»Hvad är det du säger», ropade fogden, som på tonfallet i Jedvards röst märkte att något ovanligt var på färde.

»Ja, se sjelf!»

Både fogden och Jedvard störtade fram till den lilla torngluggen. Och den syn, som de här fingo se, gjorde att de genast blefvo spik nyktre.

Långt bort mot vester och norr glimmade en skog af lansar och stora rytteriflockar ilade i traf rakt på staden.

»Det är bondehären», utbrast Jedvard med dyster, nästan hopplös stämning.

»Fort ned, och sedan till med portarne», skrek Jösse Eriksson. »Jag ska' lära bönderne, att de inte ostraffadt må rusa emot de här slottsmurarne!»

När Jösse Eriksson kom ned och skulle ha sitt folk samladt var detta länge omöjligt, emedan öfver hälften af besättningen var mer än halffull sedan nattens orgier.

Vissheten om att fienden var i antågande gjorde att alla småningom nyktrade till och då Engelbrekt mot aftonen inneslöt staden och uppfordrade den att gifva sig kunde Jösse Eriksson hänfullt svara, att han kunde försöka att taga den om han ville. Ett kraftigt motstånd skulle icke fattas.

Jösse Erikssons försvar af Westerås blef hvarken kraftigt eller långvarigt. Engelbrekt pådref belägringen med all den kraft han kunde och snart såg sig Jösse tvungen att lemna allt i sticket.

Ensam och öfvergifven flydde han en natt undan och var många gånger nära att råka i böndernes händer.

Så snart Erik Styffe fick kunskap om Engelbrekts ankomst skyndade han att med alla sine tjenare ställa sig under befriarens befäl.

Gamle Björn var också med. Allt sedan de olycklige dagarne i Westerås hade han tid efter annan lurat på tillfälle att träffa Jedvard. Han hade nemligen fått veta att det var på dennes inrådan som Jösse Eriksson låtit piska hans herre. Finge Björn tag i dansken, så kunde denne utan vidare befalla sin själ i Guds hand, det lofvade den gamle hederlige trotjenaren heligt.

En afton dagen efter slottets stormning var Björn tillsammans med några af Erik Styffes karlar ute på ströftåg för att leta efter från stormningen undflydde danskar. De hade kommit ned till Skierkie kyrka när den starka skymningen inbröt.

Nämnde kyrka är belägen på vestra stranden af Svartån ungefär en half mil norr om Westerås. Ett

fint duggregn föll och vädret var i följd deraf ganska obehagligt.

Genomvåta och trötta efter en hel dags letande i skogarne slog sig den lilla truppen ned under ett par stora ekar, hvilka hade sin plats nästan alldeles på strandbrädden. Mellan dessa ekar och kyrkogårdsmuren lopp den smala gångstig, som skulle föreställa vägen.

Intet afbrott i naturen störde qvällens tystnad förutom regndropparnes prassel i ekarnes löf.

»Ja, nu så har Engelbrekt ändteligen fått slottet in», sade en af tjenarne och utsträckte makligt sin lekamen på det våta gräset. Hans kamrat, som såg detta, utbrast genast:

»Ligg inte så; du kan då ådraga dig en sjukdom.»

»Åh prat», svarade tjenaren skrattande, »om jag nu blir kall, så får jag snart värma mig igen, när vi komma framför Köpingshus.»

»Ja, men, det är i alla fall inte bra att ligga så der», förmanade Björn, hvilkens hår och skägg växt ut igen, så att han nu hade samma utseende som när vi första gången gjorde hans bekantskap. »Det skadar inte om vi äro många, ifall vi skulle möta någon dansk trupp. Sådana finnas det godt om ännu här i trakten. Stig därför upp, Sven, det råder jag dig vänligen till.»

Sven lydde uppmaningen ehuru motvilligt, det syntes nog, ty han var både trött och sömnig.

Efter en stunds tystnad sporde gamle Björn:

»Såg ingen af er till den skurken Jedvard under stormningen?»

»Nej», svarade alla med en mun.

»Och inte heller Jösse Eriksson?»

»Nej!»

»Det var en evinnerlig skada att de skulle komma undan», utbrast Björn allvarligt bekymrad. »Åtminstone skulle jag bra gerna vilja haft Jedvard i mina händer.»

»Åh, hvem vet om inte lyckan ännu kan stå dig bi», menade en af tjenarne.

»Ja, Gud gifve att du spådde sannt», suckade gamle Björn.

Han hann dock knappt fullborda sucken då hästramp hördes på den smala stigen.

»Ned, ned», kommenderade Björn, »det är säkerligen danskar. Ha'n I bågarne i ordning?»

»Ja», mumlade alla för sig sjelfve och lade sig bakom de tjocka ekstammarne med bågarne färdige att skjuta.

Länge dröjde det icke heller förrän tre ryttare skymtade fram vid kyrkogårdsmuren. Efter ett kort samtal stego de af sina hästar, bundo dem vid kyrkporten och lagade sig i ordning att förtära sin aftonmåltid.

Just som de höllo på dermed gaf Björn tecken att skjuta. Två danskar föllo genast men den tredje kastade sig blixtnabbt upp på hästen.

»Det är puckelryggen!» skrek Björn. »Han får inte undkomma!»

»Ja, det är rödhåringen», skreko de öfrige. »Tagen fast honom!»

»Sigta på hästen», röt Björn med hela styrkan af sin stämman och när den snabbe springaren, ytterligare pådrifven af ryttarens skrik och hälar, var midt för ekarne, borrhade sig fyra pilar djupt in i hans sida. Han föll och hur snabb Jedvard än var kunde han dock icke undgå att fastna med ena benet.

Under de förfärligaste eder blef han tillfångatagen och nedförd till ekarne.

»Nå ändteligen», utbrast gamle Björn och betraktade dansken med förfärliga blickar, »ändteligen har jag dig, som varit upphof till all den sorg, som öfvergått min ädle herre och hans maka. Bed nu om du kan, ty inom en kort stund ska' du sväfvade der uppe.»

Och med dessa ord pekade han på den resligaste af ekarne.

Den fege Jedvard hade nu förlorat all besinning. Han bad om sitt lif, han svor, han skrek och slutligen föll han på knä framför Björn, allt jemt tiggande om sitt usla lif.

»Nej», svarade denne strängt. »Hur många olycklige ha inte liksom du nu tiggat dig om sitt lif. Du har endast svarat med hånskratt och sparkningar. Jag

håller mig för god att låta någon del af min kropp komma i den minsta beröring med dig, usling. Men dö ska' du och det så snart du bedit din bön. Det är endast en rättvis vedergällning som vi här öfva.»

Då snaran skulle läggas kring Jedwards hals betogs han af ett sådant raseri, att han bet en af tje-
narne i handen. Detta bidrog endast till att upphis-
sandet påskyndades, och snart dingslade Jösse Erikssons
förtrogne, den rödhårige och puckelryggige Jedvard,
en afsky för befolkningen i staden och kringliggande
nejder, i den högsta af de ekar, som då för tiden stodo
nere på Svartåns strand bredvid Skierkie kyrka.

Dermed var också en del af hämnden för det
förtryck, som denna trakts innevånare lidit, fullbordad.

Efter Westerås fall irrade Jösse Eriksson, afsatt
från sin fogdesyssla, lik en fridlyst omkring. Han
kunde ej få någon varaktig stad längre. Må hända
var det också förebråelserne öfver de begångna oger-
ningarne, som gjorde att han icke kunde trifvas på
något ställe. Hur mycket samvetets röst än döfvas,
så vaknar det ändock till slut upp, om icke förr, så
när räkenskapsdagen, vare sig att det är här eller i
en annan verld, randas.

En lugn septemberafton 1436 stodo en mängd bor-
gare samlade på torget i Wadstena och samspråkade
om dagens händelser, som också voro egnade att gifva
ämne till många och lärorika tankeutbyten.

Bland de församlade befunno sig riddaren Erik
Styffe, som för någon arfsangelägenhets skull hade varit
tvungen att resa dit, samt hans gamle trotjenare Björn.

De blandade sig med ifver i det allmänna samtalet
och riddarens mening gjorde sig mången gång gällande
framför de öfriges, en följd af att herr Erik alltid ta-
lade öfvertygande och med slående skäl.

»Det spørjer sig nog om det icke kommer att gå
olyckligt efter den ädle Engelbrekts död», sade en

gammal borgare med bekymrad min. »Jag tycker mig redan ha sett det.»

»Ja ja», utbrast en annan icke mindre bekymrad, »när split och tvedrägt komma till styret, så är det ute med lugnet.»

En tredje sade under det han ifrigt torkade svetten ur pannan:

»Karl Knutsson är visserligen en bra och tapper herre, men han duger ändock icke för allmogen. Den kunde endast med Engelbrekt. Vid hans fränfalle stod landet åter slitet mellan skilda partier, och passa på, om inte den grymma fogdetiden snart är tillbaka här igen.»

»Nej, min vän», utbrast nu Erik Styffe och trädde fram i hopen, »vi skola hoppas att den tiden aldrig mera ska' komma tillbaka. Blott vi enigt hålla tillsammans, så är det ingen fara.»

»Ja, riddaren har rätt», ropade alla och slöto sig omkring Erik Styffe.

»Nej se på den, det var mig ett riktigt åbåke som kommer der!» ropade en man i hopen och pekade på ett åkdon i den gamla tunga stilen, hvilket kom sakta inrullande på torget.

Allas blickar riktades åt det anvisade hållet och många skrattade åt »spektaklet».

När åkdonet, skramlande och gnisslande, rullade in på torget stod Björn nära nog i mynningen af den gata, från hvilken det kom.

Han såg då hur en arm inifrån vagnen sträcktes ut och ruskade kusken. Men när denne ej tycktes bekymra sig om detta tecken, följde ett hufvud efter armen.

Björn hade redan känt igen den åkande, som genom sina tecken antagligen ville uppmana kusken att taga en annan väg.

Med ett par språng stod Björn inne i folkhopen och ropade med af rörelse darrande stämma:

»Den man som åker der, är Jösse Eriksson!»

Dessa ord flögo som en elektrisk stöt genom menigheten. Äfven Jösse hade förnummit dem, och i sin

ångest hoppade han ur vagnen, samt skyndade raskt mot det närmast belägna huset.

Folket upphann honom dock efter en förtviflad jagt. Just som han satte foten på husets första trappsteg, grep Erik Styffe honom i kragen och slet ned honom på torget under det han ropade:

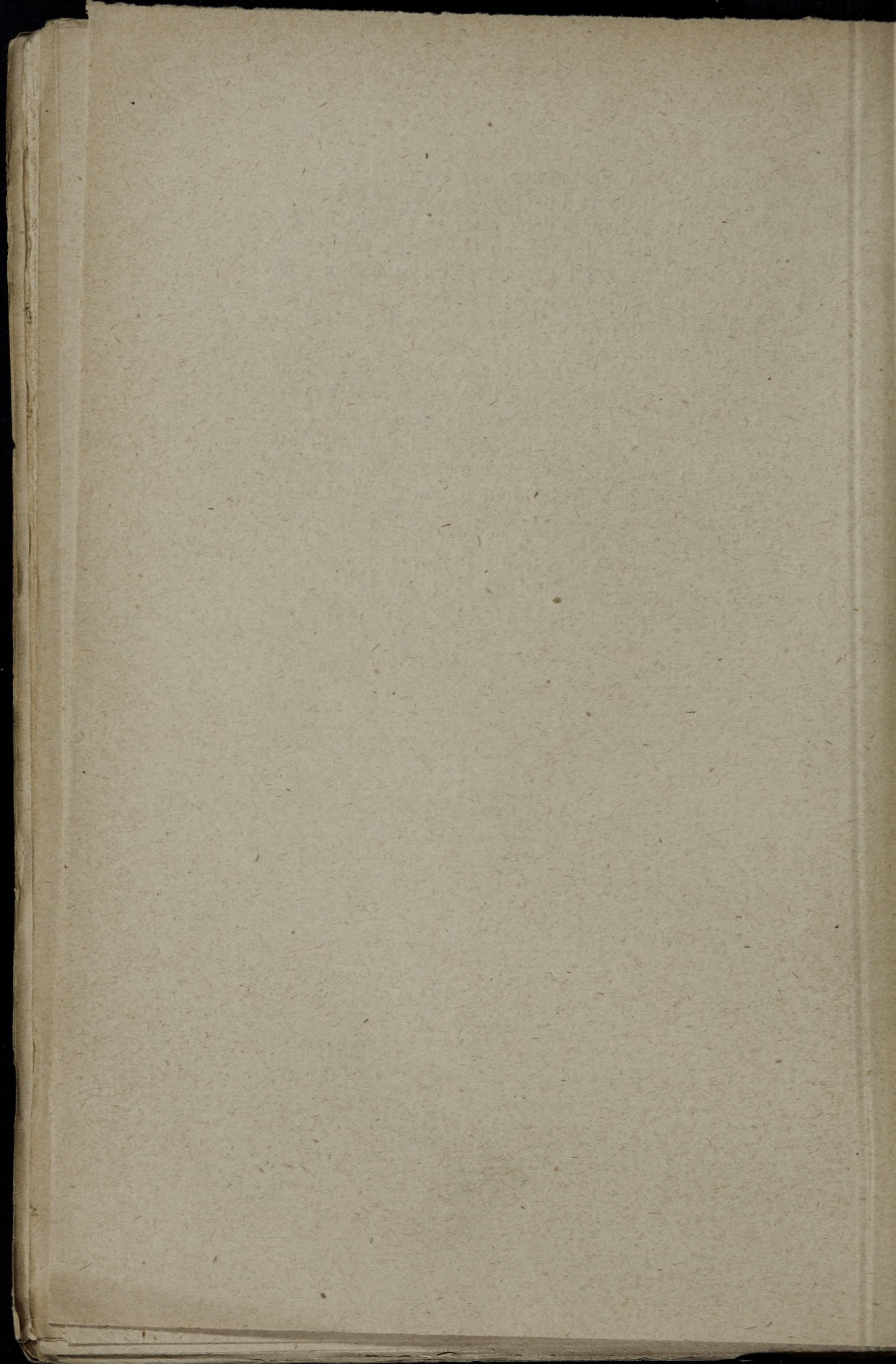
»Så har jag dig ändteligen, usle niding. Nu är vedergällningens dag kommen!»

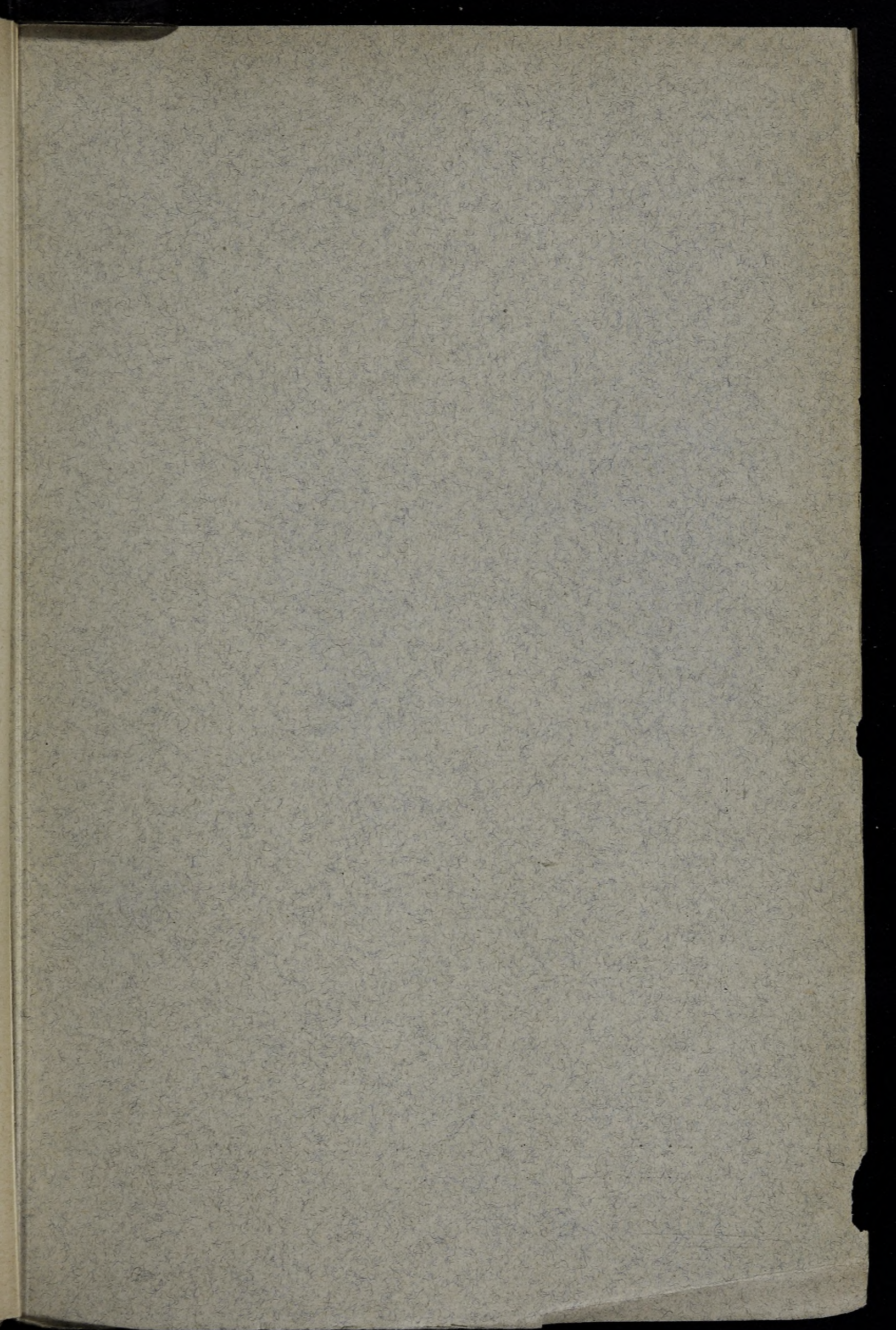
Förgäfves var det som Jösse Eriksson framtog det lejdebref han erhållit af Karl Knutsson. Det rycktes ur hans hand och han fängslades genast.

Utan dom och ransakning, ty med denne usling behöfdes ingen ransakning, emedan hans förbrytelser voro i hvars mans mun, blef han dagen derefter hals-huggen på torget.

Och så slutade Jösse Eriksson sin bana under bödelns hand. Han hade undfått den lön, som är tyranner beskärd. Den guddomliga hämnande rättvisan hade träffat honom då han minst anade det.

Historiskt-Romantiska Berättelser.

Af **J. O. Åberg.**

Erik Ollikainen, pris 1 krona.
Spofvens pistol, pris 50 öre.
Sammansvärjningen i Krakau, pris 50 öre.
Karl XII:s värja, pris 75 öre.
Ett qvinnodåd, pris 35 öre.
Lots-Jakob, pris 1 krona.
Skräddarne i Greiffenhagen, pris 30 öre.
Karl XII som fångvaktare, pris 50 öre.
Lasse i gatan, pris 60 öre.
Banér i säcken, pris 1 krona.
Måns Lurifax, pris 75 öre.
Snapphanarne, pris 2 kronor.
Den siste karolinen, pris 60 öre.
Mjölнарflickan vid Lützen, pris 50 öre.
Under Snapphane-eken, pris 1 krona.
Öfverlöparen, pris 50 öre.
Länsmannen, pris 60 öre.
Svenskarne på Hammershuus, pris 1,75.
Kapten Severin, pris 1,25.
I hålvägen, pris 75 öre.
Nattvardsgästerna, pris 75 öre.
Gustaf II Adolfs sista julafton m. fl., pris 1 krona.
Tyrannens lön, pris 50 öre.

Af **Sylvia.**

Magdalena Rudenschöld, pris häftad 4,50, inb. 5,50.
Axel Fersen och Marie Antoinette, pris häftad 2,50, inb. 3,50.

Af **Lodbrok.**

Fänrik Flinks minnen från trettioåriga kriget, häftad 3,75,
inb. 5 kr.
Fröken Bärfelts Hemlighet, pris häftad 6 kr., inb. 8 kr.
Birger Jarls Söner, pris häftad 6,75, inb. 9 kr.

Icke Historiska Romaner.

Af **Lodbrok.**

Nybygget vid Vargkullen, pris häftad 4,50, inb. 5,50.
Millionärens dotterson, pris häftad 3 kronor, inb. 4 kr.